

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่อง การสานโบลานปลาตะเพียน: กรณีศึกษาชาวบ้านตำบลท่าวาสกรี และตำบลภูเขาทองอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ จำนวน 45 คนในการวิเคราะห์โดยแบ่งการนำเสนอข้อมูลออกเป็นส่วนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพกลุ่มเป้าหมาย

ตอนที่ 1.1 ตำบลท่าวาสกรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
จำนวน 24 คน

1.1.1	กลุ่มผู้รู้ ผู้นำชาวบ้านตำบลท่าวาสกรี	จำนวน 7 คน
1.1.2	นักวิจัยวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม	จำนวน 2 คน
1.1.3	ผู้ประกอบการ	จำนวน 5 คน
1.1.4	นักท่องเที่ยว	จำนวน 10 คน

ตอนที่ 1.2 สถานภาพกลุ่มเป้าหมาย ตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 21 คน

1.2.1	กลุ่มผู้รู้ ผู้นำชาวบ้าน	จำนวน 4 คน
1.2.2	พนักงานเทศบาล กองสวัสดิการสังคม	จำนวน 2 คน
1.2.3	นักวิชาการ	จำนวน 2 คน
1.2.4	ผู้ประกอบการ	จำนวน 3 คน
1.2.5	นักท่องเที่ยว	จำนวน 10 คน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนโบลานของชาวบ้าน ตำบลท่าวาสกรีและตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 ปัญหาอุปสรรคของการประกอบอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนโบลาน ของชาวบ้านตำบลท่าวาสกรีและตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.3 แนวทางการแก้ไขปัญหา อุปสรรคและการพัฒนาอาชีพหัตถกรรม
พื้นบ้านการสานปลาตะเพียนโบราณของชาวบ้านตำบลท่าวาสกรีและตำบลภูเขาทอง อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 3 ข้อสรุปที่ได้จากการค้นพบ

3.1 ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียน
โบราณของชาวบ้านตำบลท่าวาสกรีและตำบลภูเขาทองอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

3.2 ปัญหาอุปสรรคของการประกอบอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้านการสาน
ปลาตะเพียนโบราณ ของชาวบ้าน ตำบลท่าวาสกรีและตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาอาชีพหัตถกรรม
พื้นบ้าน การสานปลาตะเพียนโบราณของชาวบ้านตำบลท่าวาสกรีและตำบลภูเขาทอง อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โดยมีรายละเอียดของแต่ละตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ตอนที่ 1.1 ตำบลท่าวาสกรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
จำนวน 24 คน สถานภาพกลุ่มเป้าหมาย ของตำบลท่าวาสกรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัด
พระนครศรีอยุธยาประกอบด้วยการศึกษาดังต่อไปนี้

1.1.1 ผู้รู้ ผู้นำชาวบ้าน เป็นผู้ที่มีความรู้ และเป็นผู้นำชุมชน ของชาวบ้าน ตำบล
ท่าวาสกรีอำเภอ พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 7 คน ดังนี้

1) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 15 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2557

นายมนัส เมืองมั่งคั่ง อายุ 65 ปี

บ้านเลขที่ 29 หมู่ 4 ตำบลท่าวาสกรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 6 คน

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 4

อาชีพหลัก รับจ้าง

อาชีพรอง -

ระยะการประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน 50 ปี

เป็นผู้รู้และเข้าใจในหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนโบราณเป็นอย่างดีปัจจุบันเป็นผู้นำนักท่องเที่ยวมาศึกษาเกี่ยวกับหัตถกรรม

2) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 17 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2557

นายณรงค์ บุตรเพชร อายุ 66 ปี

บ้านเลขที่ 30 หมู่ 4 ตำบลท่าวาสกรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร -

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

อาชีพหลัก ข้าราชการบำนาญ

อาชีพรอง -

ระยะการประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน 30 ปี

เป็นผู้รู้และเข้าใจในหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนโบราณเป็น

อย่างดี

3) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 17 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2557

นางสาวศิริรัตน์ เกิดพงษ์ อายุ 31 ปี

บ้านเลขที่ 37 หมู่ 3 ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ โสด

จำนวนบุตร -

การศึกษา ปริญญาโท

อาชีพหลัก เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ เทศบาลตำบลบางปะหัน

อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อาชีพรอง -

ระยะเวลาประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน 7 ปี

เป็นผู้รู้และเข้าใจในหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนโบราณ

ปัจจุบันได้ทำการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหัตถกรรมเพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้เข้าใจ

4) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 18 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2557

นายวีระชัย สุขเจริญ

บ้านเลขที่ 24 หมู่ 6 ตำบลบางปะหัน อำเภอบางปะหัน

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ โสด

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก นายกเทศมนตรีตำบลบางปะหัน

อาชีพรอง ธุรกิจส่วนตัว

ระยะเวลาประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน 8 ปี

เป็นผู้สนใจและค้นคว้าเพื่อถ่ายทอดให้เด็กรุ่นใหม่ได้มีความสนใจ

5) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 18 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2557

นางสาวจิตรารรรณ หมาลี อายุ 55 ปี

บ้านเลขที่ 26 หมู่ 3 ตำบลท่าวาสุกรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ โสด

การศึกษา ปริญญาโท

อาชีพหลัก ครู

อาชีพรอง -

ระยะเวลาประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน 33 ปี

เป็นผู้รู้และเข้าใจในหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนโบราณ

ปัจจุบันได้ทำสื่อ การสอนเพื่อถ่ายทอดให้กับนักเรียน

6) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 20 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2557

นางเล็ก กระจ่างวิ อายุ 59 ปี

บ้านเลขที่ 43/3 หมู่ 3 ตำบลประจักษ์ อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 2 คน

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

อาชีพหลัก อดีตเป็นผู้รู้และสานปลาตะเพียนถ่ายทอดแก่

ผู้ประกอบการ

อาชีพรอง -

ระยะเวลาประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน 10 ปี

เป็นผู้ถ่ายทอดการสานปลาตะเพียนโบราณให้กับผู้สนใจและผู้ประกอบการ

7) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 20 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2557

นางสาวนุปลา เกิดพงษ์ อายุ 65 ปี

บ้านเลขที่ 37 หมู่ 3 ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ โสด

จำนวนบุตร -

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 6

อาชีพหลัก สานงอบ

อาชีพรอง สานปลาตะเพียน

เป็นผู้รู้และเข้าใจในหัตถกรรมการสานปลาตะเพียนโบราณ ปัจจุบัน

ประกอบอาชีพสานงอบและสานปลาตะเพียนจำหน่าย

จากการศึกษาสรุปว่า กลุ่มเป้าหมาย ผู้รู้ ผู้นำชาวบ้าน ตำบลภูเขาทอง

เพศชายจำนวน 3 คนและเป็นเพศหญิงจำนวน 4 คน มีอายุระหว่าง 31-66 ปี

สถานภาพ สมรส 3 คน และเป็นโสด 4 คน

การศึกษาต่ำสุดอยู่ในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 และสูงสุด ปริญญาโท

การประกอบอาชีพ อาชีพหลักส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ และผู้ประกอบการ

เป็นผู้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับหัตถกรรม การสานปลาตะเพียนโบราณเป็นอย่างดี

1.1.2 นักวิจัยวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม

ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในการอนุรักษ์มรดกโลกของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและเป็นผู้บรรยายในกระบวนการวิจัยอยุธยาศึกษา สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มี 2 คน ดังนี้

1) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 1 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

ดร. อนุญญา โพธิ์ประดิษฐ์ อายุ 42 ปี

บ้านเลขที่ 69/8 หมู่ 4 ถนนโรจนะ ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ โสด

จำนวนบุตร -

การศึกษา ปริญญาเอก (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาชีพหลัก นักวิจัย

อาชีพรอง อาจารย์

เป็นนักวิจัยที่ศึกษาและถ่ายทอดกระบวนการวิทยาศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์และ การวิจัยด้านการคงอยู่ของสังคมอย่างยั่งยืน

2) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 1 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางสาวอิสรา พรหมมา อายุ 35 ปี

บ้านเลขที่ 128 หมู่ 5 อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

สถานภาพ โสด

จำนวนบุตร -

การศึกษา ปริญญาโท

อาชีพหลัก นักวิจัย

อาชีพรอง อาจารย์

เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์อยุธยา และเป็นนักวิจัยด้านสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาสรุปว่า กลุ่มเป้าหมาย นักวิชาการ เป็นเพศหญิงจำนวน 2 คน มีอายุระหว่าง 35-42 ปี สถานภาพ เป็นโสด

การศึกษา ต่ำสุด ปริญญาโท แล สูงสุดปริญญาเอก

การประกอบอาชีพ เป็นนักวิจัยและอาจารย์ ทางด้านสิ่งแวดล้อม

เป็นผู้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับหัตถกรรม การสานปลาตะเพียนโบราณเป็นอย่างดี และเป็นผู้ถ่ายทอดงานหัตถกรรมนี้กับคนรุ่นหลัง

1.1.3 ผู้ประกอบการร้านค้า

เป็นกลุ่มผู้ประกอบการที่สานปลาตะเพียนจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งมีภูมิปัญญาเดิมที่ทำสืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่นและมีความเข้าใจในหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนเป็นอย่างดี จำนวน 5 คน ดังนี้

1) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 2 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางสาวสุภัทรา จันทร์กิจ อายุ 38 ปี

บ้านเลขที่ 29/19 หมู่ 4 ตำบลท่าวาสกรี อำเภอยะนิงครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ โสด

จำนวนบุตร -

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก สานปลาตะเพียน

อาชีพรอง -

เป็นผู้ประกอบการที่เป็นคนภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลท่าวาสกรี

2) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 2 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางเรียน เมืองมั่งคั่ง อายุ 53 ปี

บ้านเลขที่ 29 หมู่ 4 ตำบลท่าวาสกรี อำเภอยะนิงครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 6

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

อาชีพหลัก สานปลาตะเพียน

อาชีพรอง -

เป็นผู้ประกอบการที่เป็นคนภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลท่าวาสกรี

3) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 2 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางวัฒนา ตรีย์พงศ์ อายุ 55 ปี

บ้านเลขที่ 10/1 หมู่ 4 ตำบลท่าวาสกรี อำเภอยะนิงครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 4

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

อาชีพหลัก สานปลาตะเพียน

อาชีพรอง -

เป็นผู้ประกอบการที่เป็นคนภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลท่าวาสกรี

4) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 2 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นายศิริศักดิ์ กระจ่างวิ อายุ 47 ปี

บ้านเลขที่ 1/5 หมู่ 4 ตำบลท่าวาสกรี อำเภอนครศรีอยุธยา
จังหวัดนครศรีอยุธยา

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 2

การศึกษา ปวช.

อาชีพหลัก สานปลาตะเพียน

อาชีพรอง -

เป็นผู้ประกอบการที่เป็นคนภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลท่าวาสกรี

5) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 2 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางสุทิน มะวันฑูล อายุ 60 ปี

บ้านเลขที่ 107/12 หมู่ 1 ตำบลท่าวาสกรี อำเภอนครศรีอยุธยา
จังหวัดนครศรีอยุธยา

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 4

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

อาชีพหลัก สานปลาตะเพียน

อาชีพรอง -

เป็นผู้ประกอบการที่เป็นคนภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลท่าวาสกรี

จากการศึกษาสรุปว่า กลุ่มเป้าหมาย ผู้ประกอบการ เพศชายจำนวน 1 คนและ
เป็นเพศหญิงจำนวน 4 คน มีอายุระหว่าง 38-60 ปี สถานภาพ สมรส 4 คน และเป็นโสด 1 คน

การศึกษา ต่ำสุดอยู่ในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 และสูงสุด ปริญญาตรี

การประกอบอาชีพ อาชีพหลัก ผู้ประกอบการสานปลาตะเพียนโบราณ

จำหน่าย

เป็นผู้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับหัตถกรรม การสานปลาตะเพียนโบราณเป็นอย่างดี
และได้รับการสืบทอดงานหัตถกรรมจากบรรพบุรุษ

1.1.4 นักท่องเที่ยวเป็นผู้ที่เข้ามาซื้อและศึกษาหัตถกรรมพื้นบ้านนี้ จำนวน 10 คน

ดังนี้

1) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางสาวณัชชา มุลทองชุล อายุ 32 ปี

บ้านเลขที่ 424/560 แพลตขำราชการเสนารักษ์ เขตพญาไท

กรุงเทพมหานคร

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 2

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพระมงกุฎ

อาชีพรอง -

2) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางสมพิศ มุลทองชุล อายุ 54 ปี

บ้านเลขที่ 424/560 แพลตขำราชการเสนารักษ์ เขตพญาไท

กรุงเทพมหานคร

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 3

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

อาชีพหลัก เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพระมงกุฎ

อาชีพรอง ธุรกิจส่วนตัว

3) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางสาวระพีพรรณ จูมะโรง อายุ 25 ปี

บ้านเลขที่ 27 ม.1 ตำบลคลองไถ่เถื่อน อำเภอลองหาด

จังหวัดสระแก้ว

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร -

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก มัคคุเทศก์

อาชีพรอง ครู

4) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางสาวจิพรรณ ภาคกาย อายุ 24 ปี

บ้านเลขที่ 86 ม.2 ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ โสด

จำนวนบุตร -

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ธุรการ เทศบาลตำบลตาเสา

อาชีพรอง -

5) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นายอาคม หลาวเพ็ชร อายุ 47 ปี

บ้านเลขที่ 460 ม.5 ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 2

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลท่าโรง

อาชีพรอง -

6) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 6 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางจำรัส หลาวเพ็ชร อายุ 45 ปี

บ้านเลขที่ 460 ม.5 ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 2

การศึกษา ปวช.

อาชีพหลัก รับจ้าง

อาชีพรอง -

7) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นายปรกรณ์ บุญอนันต์ อายุ 32 ปี

บ้านเลขที่ 68/2 ม.7 ตำบลสาละ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

สถานภาพ โสด

จำนวนบุตร -

การศึกษา ปริญญาตรี
อาชีพหลัก พนักงานบริษัท
อาชีพรอง -

8) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางสาวทิววรรณ สาคเสาเงิน อายุ 33 ปี
บ้านเลขที่ 157 ม.5 ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ สมรส
จำนวนบุตร 1
การศึกษา ปริญญาตรี
อาชีพหลัก เจ้าของกิจการ
อาชีพรอง -

9) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นายธีระ เจริญผล อายุ 75 ปี
บ้านเลขที่ 68/2 ม.7 ตำบลสาละ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

สถานภาพ สมรส
จำนวนบุตร 4
การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4
อาชีพหลัก ธุรกิจส่วนตัว
อาชีพรอง -

10) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นายสกรรจ์ เกิดปราชญ์ อายุ 32 ปี
บ้านเลขที่ 21/1 ม.2 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

สถานภาพ โสด
จำนวนบุตร -
การศึกษา ปริญญาตรี
อาชีพหลัก วิศวกร
อาชีพรอง -

จากการศึกษาสรุปว่า กลุ่มเป้าหมาย นักท่องเที่ยว เพศชายจำนวน 4 คนและ
เป็นเพศหญิงจำนวน 6 คน มีอายุระหว่าง 25-75 ปี สถานภาพ สมรส 7 คน และเป็นโสด 3 คน
การศึกษา ต่ำสุดอยู่ในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 และสูงสุด ปริญญาตรี
การประกอบอาชีพ อาชีพหลักส่วนใหญ่ พนักงานส่วนราชการ และธุรกิจ
ส่วนตัว

เป็นนักท่องเที่ยว ที่สนใจศึกษาหัตถกรรมปลาตะเพียนโบราณ

1.2 ตอนที่ 1.2 สถานภาพกลุ่มตัวอย่างของตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.2.1 เป็นกลุ่มผู้รู้ผู้นำชาวบ้านตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา จำนวน 4 คน

1) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 2 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางละม้าย แก้วโสด อายุ 54 ปี

บ้านเลขที่ 50 หมู่ 1 ตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 1

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

อาชีพหลัก -

อาชีพรอง -

เป็นผู้รู้และเข้าใจในหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนโบราณและ
สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับคนรุ่นหลังเป็นอย่างดี

2) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 2 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นายสงวน มีสมภพ อายุ 58 ปี

บ้านเลขที่ 50/1 หมู่ 1 ตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ โสด

จำนวนบุตร -

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

อาชีพหลัก -

อาชีพรอง -

เป็นผู้รู้และเข้าใจในหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนโบราณและสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับคนรุ่นหลังเป็นอย่างดี

3) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 2 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางสุกัญญา หล่อประเสริฐ อายุ 44 ปี

บ้านเลขที่ 28/1 หมู่ 1 ตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 2

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก ครู

อาชีพรอง สานปลาตะเพียน

เป็นผู้รู้และเข้าใจในหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนโบราณและสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับคนรุ่นหลังเป็นอย่างดี

4) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 2 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นายวิมล มีสมภพ อายุ 45 ปี

บ้านเลขที่ 50/3 หมู่ 1 ตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 1

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

อาชีพหลัก นักการภารโรง

เป็นผู้รู้และเข้าใจในหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนโบราณและสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับคนรุ่นหลังเป็นอย่างดี

จากการศึกษาสรุปว่า กลุ่มเป้าหมาย ผู้รู้ ผู้นำชาวบ้านตำบลภูเขาทอง เพศชาย จำนวน 2 คนและเป็นเพศหญิงจำนวน 2 คน มีอายุระหว่าง 44-58 ปี สถานภาพ สมรส 3 คน และเป็นโสด 1 คน

การศึกษา ต่ำสุดอยู่ในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 และสูงสุด ปริญญาตรี

การประกอบอาชีพ อาชีพหลักส่วนใหญ่เป็นผู้นำชุมชน และครู

เป็นผู้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับหัตถกรรม การสานปลาตะเพียนโบราณเป็นอย่างดี

1.2.2 พนักงานเทศบาล กองสวัสดิการและสังคมเป็นผู้มีความรู้งานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ งานส่งเสริมทางวิชาการ งานนโยบายแก้ไขปัญหามุมชน มี 2 คน ดังนี้

1) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 2 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นายเชาวลิต โพธิ์เจริญ อายุ 38 ปี

สำนักงานเทศบาลเมือง กองสวัสดิการและสังคม

สถานภาพ โสด

จำนวนบุตร -

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก รับราชการ

อาชีพรอง -

เป็นผู้มีความเข้าใจในหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนและเคยได้ศึกษาเพื่อเผยแพร่หัตถกรรมนี้

2) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 2 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นายไพฑูรย์ กาบปี อายุ 42 ปี

สำนักงานเทศบาลเมือง กองสวัสดิการและสังคม

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 2

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก รับราชการ

อาชีพรอง -

เป็นผู้มีความเข้าใจในหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนและเคยได้ศึกษาเพื่อเผยแพร่หัตถกรรมนี้

จากการศึกษาสรุปว่า กลุ่มเป้าหมาย พนักงานเทศบาล กองสวัสดิการและสังคม เพศชายจำนวน 2 คน มีอายุระหว่าง 38-42 ปี สถานภาพ สมรส 1 คน และเป็นโสด 1 คน

การศึกษา สูงสุด ปริญญาตรี

การประกอบอาชีพ อาชีพหลักพนักงานสำนักงานเทศบาลเมือง กองสวัสดิการและสังคม

เป็นผู้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับหัตถกรรม การสานปลาตะเพียนโบราณเป็นอย่างดี และ เป็นผู้ส่งเสริมงานเผยแพร่งานหัตถกรรมนี้

1.2.3 นักวิชาการเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านวิชาความรู้สาขาใดสาขาหนึ่ง มีจำนวน 2

คน ดังนี้

1) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 2 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางสาวพิชญธิดา เฉลิมกาย อายุ 33 ปี

บ้านเลขที่ 277/4 หมู่ 5 ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 1

การศึกษา ปริญญาโท

อาชีพหลัก อาจารย์ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาชีพรอง -

เป็นบุคคลที่มีความรู้และเข้าใจในหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลา

ตะเพียนใบลาน

2) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 2 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นายจุลจิตรร์ สง่าศรี อายุ 25 ปี

บ้านเลขที่ 167 หมู่ 7 ตำบลลำตาเสา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ โสด

จำนวนบุตร -

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก อาจารย์พิเศษ บรรยายวิทยาศาสตร์

อาชีพรอง นักวิชาการอิสระด้านเทคโนโลยีชีวภาพ

เป็นบุคคลที่มีความรู้และเข้าใจในหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียน

ใบลาน

จากการศึกษาสรุปว่า กลุ่มเป้าหมาย นักวิชาการ เพศชายจำนวน 1 คน และ
เพศหญิงจำนวน 1 คน มีอายุระหว่าง 25-33 ปี สถานภาพ สมรส 1 คน และเป็นโสด 1 คน

การศึกษา สูงสุด ปริญญาโท

การประกอบอาชีพ อาชีพหลักอาจารย์และนักวิชาการ

เป็นผู้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับหัตถกรรม การสานปลาตะเพียนใบลานเป็นอย่างดี
และ เป็นผู้ส่งเสริมเผยแพร่งานหัตถกรรมนี้

1.2.4 ผู้ประกอบการร้านค้า เป็นกลุ่มผู้ประกอบการที่สานปลาตะเพียนจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมที่ทำสืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่นและมีความเข้าใจในหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนเป็นอย่างดี จำนวน 3 คน ดังนี้

1) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 4 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางนาคยา โตสะอาด อายุ 46 ปี

บ้านเลขที่ 11 หมู่ 1 ตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 3

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

อาชีพหลัก สานปลาตะเพียน

อาชีพรอง -

เป็นผู้ประกอบการที่เป็นคนภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลภูเขาทอง

2) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 4 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางพริษา เนตรทิพย์ อายุ 50 ปี

บ้านเลขที่ 13 หมู่ 1 ตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 1

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

อาชีพหลัก สานปลาตะเพียน

อาชีพรอง -

เป็นผู้ประกอบการที่เป็นคนภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลภูเขาทอง

3) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 4 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางวนิดา มีพลกิจ อายุ 50

บ้านเลขที่ 20/1 หมู่ 1 ตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 2

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

อาชีพหลัก สานปลาตะเพียน

อาชีพรอง -

เป็นผู้ประกอบการที่เป็นคนภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลภูเขาทอง

จากการศึกษาสรุปว่า กลุ่มเป้าหมาย ผู้ประกอบการ เพศหญิง จำนวน 2 คน มี
อายุระหว่าง 46-50 ปี สถานภาพ สมรส ทั้ง 3 คน

การศึกษา สูงสุด มัธยมศึกษาปีที่ 6

การประกอบอาชีพ อาชีพหลักผู้ประกอบการสานปลาตะเพียนโบราณ

จำหน่าย

เป็นผู้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับหัตถกรรม การสานปลาตะเพียนโบราณเป็นอย่างดี
และได้รับการสืบทอดงานหัตถกรรมจากบรรพบุรุษ

1.2.5 นักท่องเที่ยวเป็นผู้ที่เข้ามาซื้อและศึกษาหัตถกรรมพื้นบ้านนี้ จำนวน 10 คน

ดังนี้

1) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 8 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นายธาราดล โพธิ์ใหญ่ อายุ 36 ปี

บ้านเลขที่ 9 หมู่ 10 ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอกลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 2

การศึกษา ปวส.

อาชีพหลัก พนักงานบริษัท

อาชีพรอง -

2) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 8 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางสาววิจิตรา เกิดพงษ์ อายุ 33 ปี

บ้านเลขที่ 9 หมู่ 10 ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอกลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 2

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก พนักงานบริษัท

อาชีพรอง -

3) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 8 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นายณรงค์ศักดิ์ แก้วภูคั่น อายุ 32 ปี

บ้านเลขที่ 10/5 หมู่ 7 ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 2

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก ธุรกิจส่วนตัว

อาชีพรอง -

4) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 8 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางสาวธิตินันท์ นันทวัฒนากุล อายุ 30 ปี

บ้านเลขที่ 18/16 หมู่ 4 ตำบล ขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ โสด

จำนวนบุตร -

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก พนักงานบริษัท

อาชีพรอง -

5) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 8 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นายพงศ์พันธ์ ประสพนิล อายุ 28 ปี

บ้านเลขที่ ร้านไขไก่สมบัดฟาร์ม ถนนพหลโยธิน ตำบลปากเพรียว
อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 1

การศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

อาชีพหลัก ธุรกิจส่วนตัว

อาชีพรอง -

6) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 8 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางสาวกชกร เป้าตัน อายุ 29 ปี

บ้านเลขที่ 599/191 หมู่บ้านพฤษภาวิไล 42 เขตบางแคเหนือ

แขวงบางแค จังหวัดกรุงเทพมหานคร

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 2

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก ธุรกิจส่วนตัว

อาชีพรอง -

7) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 8 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นายวิกร ศรีมงคล อายุ 36 ปี

บ้านเลขที่ 26 หมู่ 3 ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ สมรส

จำนวนบุตร 3

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

อาชีพหลัก พนักงานเทศบาลตำบลบางปะหัน

อาชีพรอง -

8) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 8 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางสาวสมใจ เสือไพร อายุ 45 ปี

บ้านเลขที่ 7 หมู่ 7 ตำบลบางปะหัน อำเภอบางปะหัน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ โสด

จำนวนบุตร -

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3

อาชีพหลัก ค้าขาย

อาชีพรอง -

9) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 8 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นางสาวอัญชลี ภาคพร อายุ 28 ปี

บ้านเลขที่ 44 หมู่ 2 ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะหัน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานภาพ โสด

จำนวนบุตร -

อาชีพหลัก พนักงานบริษัททีทีเอ็นด์ที

อาชีพรอง ค้าขาย

10) สัมภาษณ์ ณ วันที่ 8 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557

นายสมชาย ปั่นแห่งเพ็ชร อายุ 43 ปี

บ้านเลขที่ 36 หมู่ 3 ตำบลบึงปลาทุ อำเภอบรรพตพิสัย

จังหวัดนครสวรรค์

สถานภาพ โสด

จำนวนบุตร -

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3

อาชีพหลัก รับจ้าง

อาชีพรอง -

จากการศึกษาสรุปว่า กลุ่มเป้าหมาย นักท่องเที่ยว เพศชายจำนวน 5 คนและ
เป็นเพศหญิงจำนวน 5 คน มีอายุระหว่าง 28-43 ปี สถานภาพ สมรส 6 คน และเป็นโสด 4 คน

การศึกษา ต่ำสุดอยู่ในระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 และสูงสุด ปริญญาตรี

การประกอบอาชีพ อาชีพหลักส่วนใหญ่ พนักงานในองค์กรต่างๆ และ

ธุรกิจส่วนตัว

เป็นนักท่องเที่ยว ที่สนใจศึกษาหัตถกรรมปลาตะเพียนโบราณ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนโบราณของ
ชาวบ้าน ตำบลท่าวาสกรีและตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ปัญหาอุปสรรคของการประกอบอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียน
โบราณ ของชาวบ้านตำบลท่าวาสกรีและตำบลภูเขาทองอำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. แนวทางการแก้ไขปัญหา อุปสรรคและการพัฒนาอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้านการสาน
ปลาตะเพียนโบราณของชาวบ้านตำบลท่าวาสกรีและตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โดยมีรายละเอียดของแต่ละหัวข้อดังนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมสานปลาตะเพียนโบราณของชาวบ้านตำบลท่าวาสกรีและตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.1.1 ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนโบราณ

จากการค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการเกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนโบราณมีดังนี้

จากการค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการ จากวิทยานิพนธ์ของ ขจรเดช อภิชาติตรากุล (2542, น. 4) ระบุว่า ปลาตะเพียนโบราณ เป็นงานจิตรกรรมพื้นบ้านชิ้นหนึ่งที่รู้จักกันมานานในสังคมไทย และปรากฏว่ามีประโยชน์ หน้าที่ใช้สอยต่างกันไปตามยุคสมัยและการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและวัฒนธรรม แต่เดิมนั้นเชื่อว่า คนไทยโดยเฉพาะที่อาศัยอยู่ในแถบที่มีแม่น้ำลำคลองเป็นผู้สานปลาตะเพียนโบราณขึ้น โดยอาศัยแรงบันดาลใจจากการพบเห็นสีสรรูปร่างและความสวยงามตามธรรมชาติของปลาตะเพียน แล้วจึงนำมาแขวนไว้เหนือเปลไม้ให้แกว่งพริ้วไปมา สำหรับเด็กอ่อนได้เล่นได้ดู

ต่อมา ปลาตะเพียนสานจากโบราณได้รับความนิยมแพร่หลายมากขึ้น โดยเฉพาะที่ผลิตขึ้น โดยกลุ่มชาวไทยมุสลิม แถบชุมชนหัวแหลม ตำบลท่าวาสกรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้คนบริเวณนี้ สานปลาตะเพียนขายกันแทบทุกหลังคาเรือนมาแต่ครั้งยังอาศัยในเรือสินค้าหรือเรือนแพ ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา แม้กระทั่งได้อพยพขึ้นมาสร้างบ้านเรือนอยู่บนบกแล้ว แต่ก็ยังยึดการสานปลาตะเพียนเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมกันเรื่อยมา

จากหนังสือคลังแห่งภูมิปัญญาและมรดกแห่งวัฒนธรรม (2545, น. 235-236) ระบุว่า ปลาตะเพียน เป็นสัญลักษณ์แห่งความสมบูรณ์ การทำรูปปลาตะเพียนจากโบราณแล้วแขวนไว้ในบ้านเรือน จึงนิยมทำกันมาตั้งแต่ครั้งอดีต และปรากฏหลักฐานว่า เมื่ออยุธยายังเป็นศูนย์กลางการปกครองนั้น แหล่งขายปลาตะเพียนจะอยู่ในย่าน ป่าทอน ใกล้กับสะพานชีกุญจะผลิตออกจำหน่ายใน 2 รูปแบบ แบบแรก จะเป็นสีโบราณธรรมชาติ แบบที่สองจะเขียนสีบนโบราณเป็นลวดลายต่างๆ สำหรับรูปทรงปลาตะเพียน และการเข้าสู่ยุคในปัจจุบันนั้น ได้มีการพัฒนาให้แตกต่างไปจากอดีตเล็กน้อย โดยมีการเล่าขานสืบต่อกันมาว่าผู้ที่คิดแปลงแบบคือหลวงโยธาฯ ข้าราชการเกษียณ ในรัชกาลที่ 5

ในอดีตที่ผ่านมาเราจะเห็นว่าบ้านไหนที่มีเด็กเล็กจะมีปลาตะเพียนแขวนไว้เหนือเปลเพื่อให้เด็กเกิดความเพลิดเพลินไม่ร้องรบกวนคนเลี้ยง และทำให้เด็กหลับง่าย นอกจากนี้ยังมีความเชื่อของชาวบ้านว่า การแขวนปลาตะเพียนจะต้องแขวนให้อยู่ตรงกลาง และอยู่ในระดับสายตาของเด็กที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน ถ้าแขวนไปทางหัวนอนมากจะทำให้เด็กมีฝันร้าย

ซ้อนขึ้นเพราะถูกแม่ซื้อบวกรวน บางคนก็ถือเคล็ดว่า ลูกหลานจะได้โตเร็วๆ และมีลูกหลานมากมายเหมือนปลาตะเพียน เพื่อที่จะได้มาช่วยกันทำงาน เพราะสมัยก่อนจะใช้แรงงานในการทำมาหากินและประกอบอาชีพ

โดยชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในเรือ ตามริมแม่น้ำลำคลอง ซึ่งมีอาชีพค้าขายเครื่องเทศ (เรือแขกเทศ) เป็นผู้ริเริ่มทำขึ้น สันนิษฐานว่า ชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ใช้ชีวิตอยู่ในเรือ จึงมีความผูกพันกับชีวิตในแม่น้ำและสิ่งแวดล้อมรอบตัว คู่เคียงกับรูปร่างของปลาตะเพียน จึงได้พยายามประดิษฐ์ขึ้นเพื่อเลียนแบบของจริง โดยครั้งแรกจะนำใบตอง ใบมะพร้าว ใบตาลมาเป็นวัสดุในการทำ ซึ่งจะไม่คงทนและเมื่อล่องเรือไปขายของทางเหนือเห็นใบลาน จึงนำมาใช้เป็นวัสดุในการประดิษฐ์ปลาตะเพียนทำให้มีอายุการใช้งานคงทนกว่า โดยเริ่มแรกการสานปลาตะเพียนเป็นสัทธิธรรมาติจากใบไม้ที่นำมาประดิษฐ์ ต่อมาเมื่อฝรั่งมาพบการสานปลาตะเพียนจากใบลาน จึงเขียนลายให้ดู (ลายกันหอย) และนำสีมาระบายเพื่อให้เกิดความสวยงามสะดุดตา บางตำนานเล่าว่า คนไทยเป็นผู้เขียนลายลงบนตัวปลาตะเพียนเอง

กลุ่มสานปลาตะเพียนจาก ใบลานของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2534 ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 13 หมู่ที่ 1 ตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รหัสไปรษณีย์ 13000

จากหนังสือ ภูมิปัญญาชาวกรุงเก่า (พ.ศ. 2542-72-78) ระบุว่า คนไทยรู้จักการนำวัสดุที่ได้จากธรรมชาติมาประดิษฐ์เป็นเครื่องใช้ไม้อ้อย อาทิ การนำไม้ไผ่มาจักสานเป็นตะกร้า กระบุง กระจาด นานมาแล้วเดิมเป็นการทำขึ้นเพื่อใช้ภายในครัวเรือน ภายหลังนั้นจึงพัฒนาเป็นของฝากของกำนัล กระทั่งเปานของแลกเปลี่ยนกับสิ่งของอื่นๆ

นานวันเข้าเครื่องใช้จากวัสดุธรรมชาติประเภทงานจักสานหรืองานหัตถกรรมชนิดนี้ก็ยิ่งได้รับความนิยมและกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน

นอกจากนั้น ยังได้พัฒนาเป็นเครื่องจักสานประเภทของประดับตกแต่งเพื่อความสวยงาม รวมไปถึงของเล่นสำหรับเด็กๆ อีกด้วย

สำหรับคนกรุงเก่าอยุธยา “ปลาตะเพียนใบลาน” นับเป็นหนึ่งในของเล่นสำหรับเด็กที่ได้รับความนิยมต่อเนื่องตลอดมา และยังแพร่หลายไปในท้องที่อื่นๆ ของประเทศไทยด้วย

ประติมากรรมใบลานชนิดนี้นับเป็นผลงานทางหัตถกรรม อันเกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านงานจักสาน จากฝีมือชาวบ้าน โดยแท้

ที่มาของปลาตะเพียนสาน

หากจะกล่าวว่า “เจ้าเด็กน้อย” ผู้เป็นสมาชิกใหม่ของครอบครัวและเป็นหัวใจของบ้าน คือที่มาแห่งจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ หรือภูมิปัญญาอันชาญฉลาดนี้ก็คงไม่ผิดนัก เพราะที่มาของเรื่องราว ปลาตะเพียนโบราณ ที่ชาวบ้านท่าวาสกรีต้นกำเนิดงานจักรสานของเล่นโบราณเล่าว่า

เดิมปู่ย่าตายาย ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นคนเลี้ยงหลานยามที่พ่อแม่เด็กต้องออกไปทำงาน คือผู้ริเริ่มสานปลาตะเพียนแขวนไว้เหนือเปลเพื่อให้หลานน้อยเพลิดเพลินและอยู่ในอาการสงบ เมื่อได้จ้องมองขณะที่เปลแกว่งไกว ซึ่งปลาตะเพียนจะเคลื่อนไหวเสมือนมีชีวิต หรือใช้หลอกล้อให้หยุดร้องโยเยเพราะง่วงนอน ซึ่งก็ได้ผลได้อย่างน่าอัศจรรย์ใจ

“ทำไมจึงต้องเป็นปลาตะเพียน”

ข้อนี้ได้มีการสันนิษฐานว่าเป็นเพราะวิถีชีวิตที่คุ้นชินกับเรือและท้องน้ำเป็นสำคัญ ที่กล่าว

เช่นนี้ก็เนื่องจากว่า ประการแรก บ้านท่าวาสกรีซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีการทำปลาตะเพียนมาแต่ครั้งบรรพบุรุษและยังคงทำต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน มีที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยามาแต่ดั้งเดิม

ประการที่สอง ผู้ที่ริเริ่มทำปลาตะเพียนโบราณให้ลูกหลานเล่นกระทั่งกลายมาเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้ครอบครัวอยู่ในเวลานี้ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิม ซึ่งเมื่อแรกก่อนจะเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ที่นี้ได้ใช้ชีวิตอยู่บนเรือและแพเสียส่วนมาก เนื่องจากมีอาชีพค้าขายเครื่องเทศ ต้องขึ้นล่องตามแม่น้ำตลอดเวลา ด้วยวิถีชีวิตที่คุ้นเคยอยู่กับเรือ แพ และน้ำนั่นเอง เมื่อคิดจะหาของเล่นให้เด็กๆ หรือลูกหลานจึงคิดขึ้นจากของใกล้ตัว นั่นก็คือ ปลา ที่อยู่ในน้ำนั่นเอง

นอกจากนั้นยังได้รู้มาอีกว่า เดิมชาวบ้านเรียกขานเจ้าของเล่นชนิดนี้ว่า “ปลาโบราณ” หรือ “ปลาโบราณ” เท่านั้น ภายหลังจึงได้คิดเรียกชื่อตามลักษณะของปลา และลักษณะของวัสดุที่นำมาสาน เมื่อนำมารวมกันแล้วได้คำว่า “ปลาตะเพียนโบราณ” และเรียกขานสืบมาตราบจนทุกวันนี้

ชาวบ้านยังเล่าอีกว่า เดิมปลาตะเพียนโบราณไม่ได้สวยงามดั่งอย่างที่เห็น แต่เป็นปลาโบราณที่สานขึ้นอย่างง่ายๆ ทำเพียงตัวเดียว ถ้าคิดจะตกแต่งให้ดูดีก็เป็นเพียงการทาสีเหลืองซีดๆ อันได้จากธรรมชาติ ที่เรียกว่า “รงค์” ผสมน้ำมันวานิช เสริมแล้วนำไปเสียบไม้แขวนไว้เหนือเปล แต่สิ่งที่ว่าก็หลุดร่อนออกได้ง่ายดาย ไม่ทนทานเหมือนสมัยใหม่

นานวันเข้า เจ้าปลาตะเพียนตัวน้อยที่แขวนห้อยอยู่เหนือเปลยิ่งดูมีมนต์ลึงด้วยเด็ก ๆ ที่เคยร้องโยเยรบกวนพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย จนไม่เป็นอันทำอะไรกลับกลายเป็นเด็กอารมณ์ดีไม่ร้องไห้โยเย เลี้ยงง่าย เป็นที่รักใคร่ของครอบครัวยิ่งๆ ขึ้น

ด้วยเหตุนี้ จึงกลายเป็นความเชื่อในกาลต่อมาว่าปลาตะเพียนคือเครื่องหมายแห่งความเป็นสิริมงคล เพราะทำให้เด็กๆ อยู่เย็นเป็นสุข อีกทั้งยังเชื่อต่อไปว่า เมื่อเด็กๆ โตขึ้นจะเป็นคนขยันหมั่นเพียรสมดังชื่อของ “ปลาตะเพียน” และมีเงินทองไหลมาเทมาด้วย

ชาวบ้านจึงนิยมसानปลาตะเพียนแขวนไว้ตามหน้าต่างและประตูทางเข้าบ้าน นอกเหนือ จากแขวนไว้เหนือเปล

การที่ปลาตะเพียนโบราณยังคงมีชีวิต ได้รับการสืบทอด และได้รับความนิยมนานถึงทุกวันนี้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะอิทธิพลความเชื่อ ตลอดจนผลแห่งความเชื่อที่มักสะท้อนออกมาในทางบวกเสมอ นั่นด้วย

จาก หนังสือ คลังแห่งภูมิปัญญาและมรดกวัฒนธรรม (2545, น. 252-253) ได้กล่าวถึง การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ปลาตะเพียนโบราณ เป็นสินค้าประเภทหัตถกรรมที่ผลิตกันในครัวเรือนและนำมาจำหน่ายเป็นของฝากหรือของที่ระลึกในช่วงเทศกาลต่างๆ การพัฒนารูปแบบให้เป็นที่พอใจลูกค้า จึงมีความเป็นกลุ่มสานปลาตะเพียนได้มีการพัฒนาตนเอง โดยเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ กลุ่มได้นำโบราณมาประดิษฐ์เป็นรูปแรก ผีเสื้อและปลาขนาดต่างๆตามความต้องการของลูกค้า ในปีมหามงคลที่พระองค์เจ้าทีปังกรศรีมิชิตี พระราชโอรสในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายาในพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร ทรงประสูติเมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๘ เป็นปีที่มีการสั่งจองปลาตะเพียนทุกขนาดมากที่สุด เพื่อนำไปประดับตกแต่งไว้ที่บ้าน สถานที่ราชการและสถานที่ทำงานขององค์กรต่างๆ อย่างทั่วถึงเป็นการแสดงออกซึ่งความปิติยินดี และคนทั่วไปรวมทั้งทุกภาคส่วนในประเทศไทย ได้รู้จักปลาตะเพียนโบราณของจังหวัดพระนครศรีอยุธยามากยิ่งขึ้น

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้รู้ ผู้นำชาวบ้าน นักวิชาการ ผู้ประกอบการ กลุ่มเป้าหมายตำบลท่าเสาสุกรี นางสาวจิตราวรรณ หามาลี นางเล็ก กระจำงวี นางเรียม เมืองมั่งคั่ง นายณรงค์ บุตรเพชร นายศิริศักดิ์ กระจำงวี และคนอื่นๆ ระบุเหมือนกัน คือ เรือพาย เครื่องเทศของชาวมุสลิมหัวแหลมไปขายของต่างถิ่นและนำลูกหลานไปเลี้ยงด้วย เมื่อยามว่างจึงสานปลาตะเพียนและแขวนเป็นโมบายไว้ให้ลูกหลานเหนือเปล มีผู้พบเห็นจึงมาทำเพื่อจำหน่ายและทำสืบทอดกันมาเป็นอาชีพจนถึงปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นักท่องเที่ยวตำบลท่าวาสกรี นางสาวณัชชา มุลทองกุล นางสาวพิพรรณ จูมะโหมง นายอาคม หลาวเพชร และท่านอื่นๆ ระบุเหมือนกันว่า ไม่ทราบประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมนี้ ทราบแต่ว่าเป็นหัตถกรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ช้านานว่า หัตถกรรมนี้สานเพื่อให้ลูกหลานดูเล่น

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้รู้ ผู้นำชาวบ้าน นักวิชาการ ผู้ประกอบการกลุ่มตัวอย่างตำบลภูเขาทอง นายจุลจิต สง่าศรี นางสาวพิชญธิดา เถลิ้มกาย นางละม้าย แก้วโสด นางสุกัญญา หล่อประเสริฐ และคนอื่นๆ ระบุเหมือนกันคือ มีมากกว่า 200 ปีมาแล้วจากเรือขายเครื่องเทศของชาวมุสลิมซึ่งชาวบ้านต้องนำลูกหลานเดินทางไปค้าขายด้วยจึงนำไปลานมาสานปลาตะเพียนเพื่อให้ลูกหลานได้ดูเพลินๆและมีความเชื่อว่าการสานปลาแล้วนำมาแขวนไว้เหนือเปลเด็กจะทำให้เด็กเลี้ยงง่ายโตเร็วต่อมีคนพบเห็นจึงนำมาประกอบเป็นอาชีพ

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างตำบลภูเขาทอง นางสาวกชกร เป้าตัน นางสาวอัญชลี ภาคพร นายพงษ์พันธ์ ประสพนิล นางสาววิจิตรา เกิดพงษ์ ระบุเหมือนกันว่า ไม่ทราบประวัติอย่างละเอียด ทราบเพียงว่า เป็นภูมิปัญญาของคนสมัยก่อน ผู้เฒ่าผู้แก่นำไปลานมาสานเป็นตัปลาให้ลูกหลานเล่น เพราะสมัยก่อนไม่มีของเล่นที่เป็นพลาสติก

จากการศึกษาสรุปว่า หัตถกรรมการสานปลาตะเพียนโบราณของตำบลท่าวาสกรีและ ตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชาวบ้านตำบลท่าวาสกรีและตำบลภูเขาทองในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีวิถีที่ผูกพันกับแม่น้ำ และชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายทางน้ำ เช่น ขายเครื่องเทศจะล่องเรือขายสินค้าไปในที่ต่างๆ และพ่อค้าแม่ค้าได้อาศัยเรือขายสินค้าในการดำรงชีวิต จึงเปรียบเหมือนบ้าน นำลูกหลานมาเลี้ยงในเรือด้วยจึงคิดประดิษฐ์ปลาตะเพียนโบราณเพื่อเป็นของเล่น ซึ่งโบราณหาไม่ยากเพราะเป็นวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ทั่วไปมาสานเป็นปลาตะเพียน เพื่อเป็นอุบายในการหลอกล่อลูกหลานไม่ให้ร้องไห้โยเย โดยนำปลาตะเพียนโบราณไปแขวนเหนือเปลเด็ก ทำให้เด็กมองดูปลาตะเพียนโบราณจนลืมร้องไห้ และยังเป็นความเชื่อว่า ปลาตะเพียนโบราณนำความสงบร่มเย็นมาสู่คนในครอบครัวทำให้เด็กเลี้ยงง่ายโตเร็ว เติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่ดี เมื่อผู้คนพบเห็นจึงนำมาประดิษฐ์ขายและมีการพัฒนาในการลง สี และ ลวดลายต่างๆ จนมาถึงผลงานในปัจจุบันกลายเป็นสัญลักษณ์แห่งโชค ลาภไปอีกทางหนึ่ง จนสร้างรายได้ให้กับชาวตำบลภูเขาทองและตำบลท่าวาสกรี

2.2 ปัญหาอุปสรรค ของการประกอบอาชีพหัตถกรรม การสานปลาตะเพียนโบราณ
ของชาวบ้านตำบลท่าวาสกรีตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 จากการค้นคว้าเอกสาร จากหนังสือคลังแห่งภูมิปัญญาและมรดกหัตถกรรม (2545, น. 245-255)

งานช่างฝีมือพื้นบ้าน ประเภทเครื่องจักสาน “ปลาตะเพียนโบราณ” ถือเป็นงานหัตถกรรมที่มีคุณค่าสูง เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ควรได้รับการอนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่ต่อไป

จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านและจากการไปบันทึกภาพเคลื่อนไหวขั้นตอนการประดิษฐ์โดยละเอียด ซึ่งต้องใช้ความละเอียดอ่อน ความประณีตและความชำนาญเฉพาะตัวของช่างฝีมือพื้นบ้าน จึงขอสรุปปัญหาที่ได้อพบ ดังนี้

1. งานช่างฝีมือพื้นบ้าน ประเภทเครื่องจักสาน “ปลาตะเพียนโบราณ” วัตถุดิบที่ใช้โบราณ ต้องหามาจากท้องถิ่นอื่น ทำให้เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น
2. ราคาของผลิตภัณฑ์ จะไม่สูง ทำให้ช่างฝีมือพื้นบ้านที่ผลิตเกิดความท้อใจ รายได้น้อย ไม่เพียงพอกับเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน
3. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดที่มีนิคมอุตสาหกรรมหลายแห่งทำให้เยาวชนที่จบการศึกษาส่วนใหญ่จะไปทำงานโรงงาน เพราะมีเงินเดือนประจำ
4. สถานศึกษาหรือหน่วยงาน ชุมชน ที่ต้องการฝึกอาชีพให้เด็ก เยาวชนจะหาซื้อโบราณจากที่อื่น ทำให้ไม่สะดวกในการจัดซื้อ

จากวิท ยานิพนธ์ ของบุญส่ง เรศสันเทียะ (2553, น. 2) ระบุว่า เมื่อความเจริญก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรมขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในหลายพื้นที่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายๆด้านจากสภาพสังคมแบบเกษตรกรรมที่สืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคนปรับเปลี่ยนเป็นสังคมภาคอุตสาหกรรมในหลายพื้นที่ ผู้คนในภาคเกษตรกรรมหลังไหลเข้าสู่การทำงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มคนหนุ่มสาวคนรุ่นใหม่ที่กำลังนิยมเปลี่ยนไปตามสภาพความเจริญทางด้านอุตสาหกรรมจากสภาพเศรษฐกิจที่เคยพึ่งพิงรายได้จากภาคการเกษตรเป็นหลักปรับเปลี่ยนมาเป็ เศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพิงรายได้จากภาคอุตสาหกรรมเปลี่ยนวิถีชีวิตที่เคยสงบเรียบง่ายของสังคมชนบทเข้ามาสู่สภาพของสังคมที่สับสนวุ่นวายมากมายด้วยปัญหาของสภาพสังคมเมืองเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากเดิมที่เป็นเมืองเก่าโบราณมีประวัติศาสตร์อันรุ่งเรืองมายาวนานด้วยขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาที่ดีงามสืบทอดกันมาหลายร้อยปี ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวด้วยเช่นกัน

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้รู้ ผู้นำชาวบ้าน นักวิชาการและผู้ประกอบการ กลุ่มเป้าหมายตำบลท่าวาสุกรีและตำบลภูเขาทอง ซึ่งมีปัญหาและอุปสรรคสอดคล้องกัน ทั้งสองตำบล จำแนกเป็นรายละเอียดต่อไปนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงเจาะลึกท่าวาสุกรีประกอบด้วย นางจิตราวรรณ หามาดี นางเล็ก กระจ่างวี นางสาวสุภัทรา ชันชกิจ และตำบลภูเขาทอง ประกอบด้วย นายวิมล มีสมภพ นางละม้าย แก้วโสด นายจุลจิตร สง่าศรี ให้ผลสอดคล้องกัน ในทั้ง 2 ตำบล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แหล่งวัตถุดิบ ปลายะเพียนโบราณใช้วัตถุดิบที่สำคัญในการทำหัตถกรรม คือ โบราณซึ่งจากข้อมูลจากผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พบว่า ปัจจุบันโบราณที่ใช้กันอยู่นั้นนำมาจาก 2 แหล่ง สำคัญด้วยกันคือ จากแหล่งดินลานที่เขตอำเภอเนาคี จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมีระยะทางห่างจาก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประมาณ 350 กิโลเมตร ในสภาวะราคาน้ำมันปัจจุบันค่อนข้างสูง ต้องใช้ เงินค่าน้ำมันไป-กลับประมาณ 800-1,000 บาทต่อครั้ง หากรวมกับค่าซื้อโบราณด้วยซึ่งในปัจจุบัน โบราณแห้ง ขายเป็นกิโลกรัมละ 100 บาท ในหนึ่งมัดน้ำหนัก 10 กิโลกรัมราคา 1,000 บาท ในหนึ่ง ครั้งที่เดินทางไปซื้อโบราณ บรรทุกเต็มคันรถได้ประมาณ 200 มัดหรือประมาณ 2,000 กิโลกรัมคิด เป็นเงินทั้งสิ้นประมาณ 20,000 บาทต่อหนึ่งเที่ยวแต่ถ้าหากให้พ่อค้าคนกลางนำโบราณจากอำเภอ เนาคีมาส่งที่อยุธยาเองจะเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อโบราณประมาณ 25,000 บาทต่อเที่ยวจากจำนวนมัด โบราณเท่ากัน แหล่งที่สองจากเขตอำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น ระยะทางห่างจากจังหวัด พระนครศรีอยุธยาประมาณ 450 กิโลเมตร หากเดินทางไปซื้อโบราณเองจะเสียค่าน้ำมันไป-กลับ ประมาณ 1,000 บาทต่อเที่ยวราคาโบราณใกล้เคียงกัน จะเห็นได้ว่า ต้นทุนในการซื้อวัตถุดิบโบราณ สูงอยู่ไม่น้อยเพราะในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น จากการสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องกับการ ทำปลายะเพียนโบราณเล่าว่า ไม่ปรากฏว่ามีดินลานอยู่ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเลย

2. แรงงาน มีปัญหามากเพราะไม่มีใครรับจ้างทำเนื่องจากค่าแรงน้อยและเป็นงาน ฝืนมือที่ต้องใช้เวลา ถ้าผู้ประกอบการจ้างบางครั้งจะไม่คุ้มกับต้นทุน ดังนั้นผู้ประกอบการจึงต้องทำ เองเพื่อลดต้นทุน อีกทั้งเครื่องใหม่ไม่สานต้องงานหัตถกรรมพื้นบ้านนี้ต่อจากครอบครัวเนื่องจาก มีรายได้ที่น้อย

3. ทางด้านพ่อค้าคนกลาง จากการสัมภาษณ์พบว่า มีปัญหาเหมือนกันเกือบ ทุกร้านเพราะพ่อค้าคนกลางกดราคา ทำให้ไม่ค่อยมีกำไรและให้ราคาไม่เท่ากันทุกร้านเพราะดูจาก ความละเอียด สีและลาย ซึ่งพ่อค้าคนกลางจะมารับสินค้าถึงที่

4. ผู้ผลิต ปัจจุบันผู้ผลิตงานจักสานปลายะเพียนโบราณจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้นยังคงมีทำกันอยู่เฉพาะในครอบครัวเท่านั้น ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ว่าในอนาคตหากหมดสิ้น ยุคสมัยนี้แล้ว งานหัตถกรรมสานปลายะเพียนโบราณซึ่งเป็นศิลปะและภูมิปัญญาที่คนรุ่นปู่ย่าตายาย

ถ่ายทอดฝีมือในการทำงานจักสานปลาตะเพียนโบราณมากกว่า 200 ปีมาแล้วก็คงจะหมดสิ้นคนที่สืบทอดงานจักสานปลาตะเพียนโบราณอีกต่อไป

5. รายได้ จากการศึกษาในเบื้องต้นพบว่า ผู้ผลิตปลาตะเพียนโบราณแทบทุกครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ประมาณ 2,800-4,500 บาทต่อเดือน ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับรายได้ขั้นต่ำของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมแล้ว ยังพบอีกว่าผู้ผลิตปลาตะเพียนโบราณเป็นอาชีพเสริมเป็นส่วนใหญ่ นั่น มีรายได้จากการทำงานเกี่ยวกับ การสานปลาตะเพียนโบราณเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่ารายได้จากการทำงานรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมที่มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 5,300 บาทต่อเดือน รายได้จากการทำปลาตะเพียนโบราณในปัจจุบันยังน้อยกว่ามากเมื่อเปรียบเทียบกับ รายได้จากภาคอุตสาหกรรมจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนรุ่นใหม่ในวัยทำงานไม่นิยมหันมาให้ความสนใจในการทำปลาตะเพียนโบราณลูกหลานของชาวอยุธยาเข้ามาสืบทอดศิลปะและภูมิปัญญางาน

6. แหล่งจำหน่ายสินค้า การขยายตัวของร้านค้าและผู้จำหน่ายปลาตะเพียนโบราณ ใน ปลาตะเพียนโบราณมีสถานที่จำหน่ายไม่มากนักในพื้นที่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นผลมาจากรายได้จากการจำหน่ายปลาตะเพียนโบราณไม่มากหากเปรียบเทียบกับกรจำหน่ายสินค้าอื่นๆ จึงไม่จูงใจให้ผู้คนหันมาทำร้านจำหน่ายปลาตะเพียนโบราณในอนาคตเมื่อจำนวนร้านค้าจำหน่ายปลาตะเพียนโบราณไม่เพิ่มมากขึ้นไปกว่า ในปัจจุบันก็อาจเป็นสาเหตุให้ร้านค้าที่มีอยู่เลิกกิจการไปในที่สุดเมื่อรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจการหันไปทำมาค้าขายสินค้าอื่นๆ ที่ให้ผลตอบแทนมากกว่าการขายปลาตะเพียนโบราณ

7. ราคาสินค้า ปลาตะเพียนโบราณงานหัตถกรรมด้านจักสานศิลปะและภูมิปัญญาของชาวบ้านในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วางจำหน่ายเฉพาะที่ร้านจำหน่ายเท่านั้นหาซื้อจากที่อื่นๆ เหมือนสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วๆ ไปไม่ได้ ประกอบกับ สินค้า มีหลายขนาดหลายราคาให้เลือกซื้อตั้งแต่ขนาดเล็กพิเศษที่มีราคาหลักพันบาทไปถึงหลายพันบาทต่อชุด ขนาดใหญ่ธรรมดาราคาอยู่ที่หลักพันบาทต่อชุด ขนาดปานกลางราคาตั้งแต่หลักร้อยไปถึงหลักพันบาทต่อชุดและขนาดเล็ก ราคาประหยัด ตั้งแต่หลักสิบบาทไปถึงหลักร้อยบาทต่อชุด จะเห็นได้ว่าปลาตะเพียนโบราณมีราคาที่สูงถึงเกือบสูงมากในบางชิ้นซึ่งโดยปกติคนทั่วๆ ไปไม่มีแรงจูงใจที่จะซื้อสินค้า เหล่านี้ นอกจากบุคคลพิเศษที่ต้องการซื้อไปใช้ในโอกาสสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งแต่ด้วยเหตุผลหลายอย่างที่ทำให้ราคาของปลาตะเพียนโบราณมีราคาแพง ต้นทุนด้านวัตถุดิบ แรงงานฝีมือ ระยะเวลาในการทำนานและอื่นๆ จึงทำให้ราคาของปลาตะเพียนโบราณแพงกว่าสินค้าบางอย่างในท้องตลาดทั่วไป ดังนั้นปัจจัยด้านราคาก็อาจเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คนทั่วไปไม่นิยมซื้อปลาตะเพียนโบราณกัน

8. การเก็บรักษา การรักษาให้คงสภาพต้องสานให้เป็นตัวปลาให้เสร็จแล้วลงสี เพราะจะทำให้ไม่เป็นเชื้อรา ถ้าโบราณเป็นเชื้อราจะทำให้มีปัญหาในการลงสี

9. นโยบายของภาครัฐ นโยบายของภาครัฐที่ชัดเจนที่สุดเกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ผ่านมามีเห็นจะมีเพียงแค่นโยบายส่งเสริมการผลิตสินค้าประจำชุมชนแต่ละตำบลที่ผ่านมามีชื่อเรียกว่า นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และการจัดอบรมในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ตรงนี้ที่ถือว่าเป็นนโยบายของภาครัฐที่ตรงกับความต้องการของชาวบ้านมากที่สุด เพราะมุ่งเน้นให้ชาวบ้านในแต่ละตำบลสร้างสรรค์พัฒนางานฝีมือทางหัตถกรรมด้านต่างๆ ออกจำหน่ายเป็นสินค้าประจำท้องถิ่นแล้ว แต่ว่า ท้องถิ่นไหนถนัดหรือเชี่ยวชาญในงานหัตถกรรมในด้านใด ปลาตะเพียน ไบลาน แต่ชาวบ้านยังไม่นิยมประกอบอาชีพนี้มากเท่าที่ควรซึ่งปัจจัยหลักคือรายได้ที่ค่อนข้างน้อย และเป็นงานฝีมือที่ต้องใช้เวลา ประกอบกับระยะหลังทางภาครัฐยังไม่มีเข้ามาช่วยเหลือในทุกๆ ด้านอย่างจริงจัง

10. ค่านิยมสมัยใหม่ สังคมในยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมประเพณีหลายอย่างที่พัฒนาขึ้นใหม่ ปลาตะเพียน ไบลานเป็นอีกหนึ่งในจำนวนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาทางสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การดำรงอยู่ของปลาตะเพียน ไบลานในปัจจุบันนั้นเกี่ยวข้องกับรายได้จากการจำหน่ายสินค้าพื้นบ้านชนิดนี้ ผู้ผลิตจำนวนหนึ่งที่ยังคงยึดอาชีพการทำปลาตะเพียน ไบลานในปัจจุบันแม้จะมีความผูกพันในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมมากเพียงใดก็ตาม แต่หากความนิยมของผู้บริโภคสมัยใหม่ไม่ให้ความสนใจที่จะซื้อหาผลิตภัณฑ์ชุมชนชนิดนี้แล้วย่อมส่งผลกระทบต่อรายได้การดำรงชีพประจำวันของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำปลาตะเพียน ไบลานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อผู้บริโภคในยุคปัจจุบันหันไปให้ความสำคัญกับสินค้าทดแทนชนิดอื่น ก็ย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่องานหัตถกรรมสานปลาตะเพียน ไบลานอย่างแน่นอน

จากการศึกษาสรุปว่า ปัญหาและอุปสรรคในหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียน ไบลาน มีปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่

1. ปัจจัยด้านวัตถุดิบ เนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยายังมาปรากฏว่ามีดินลานอยู่ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จึงต้องไปหาซื้อจากจังหวัดปราจีนบุรีและพ่อค้าคนกลางซึ่งปัจจุบันมีราคาค่อนข้างสูง และถ้าไบลานเกิดเป็นเชื้อราเมื่อลงสีก็จะมีปัญหาจึงต้องคัดไบลานที่ค่อนข้างสมบูรณ์ที่สุด

2. ปัจจัยด้านแรงงาน ไม่มีผู้ได้รับจ้างสานปลาตะเพียน เนื่องจากค่าตอบแทนน้อย และเป็นงานที่ใช้เวลามากเพราะเป็นงานฝีมือที่ละเอียดและต้องใช้ความอดทน

3. ปัจจัยด้านพ่อค้าคนกลางที่กดราคาผู้ประกอบการทำให้มีรายได้ที่น้อย

4. ปัจจัยผู้ผลิตงานหัตถกรรมสานปลาตะเพียน ไบลานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังมีจำนวนไม่มากนักจึงตลาดแคบการถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลานจึงเป็นผลให้งานหัตถกรรมสาน

ปลาตะเพียนโบราณได้รับความสนใจน้อย จึงผูกขาดอยู่เฉพาะกลุ่มผู้ผลิตรายเดิมและไม่สามารถขยายเป็นอุตสาหกรรมการผลิตหัตถกรรมได้มากกว่าปัจจุบัน

5. ปัจจัยด้านรายได้ในการประกอบอาชีพการสานโบราณ ปัจจุบันผู้ประกอบการยังมีรายได้ที่ต่ำเพราะหัตถกรรมนี้ยังไม่ได้รับความนิยมมากจากนักท่องเที่ยวมากนัก

6. ปัจจัยด้านแหล่งจำหน่ายสถานที่ตั้งร้านค้าปลาตะเพียนสานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยายังไม่อยู่ในจุดที่โดดเด่นและเกี่ยวเนื่องมาจากรายได้ทำให้ไม่มีแรงจูงใจในการประกอบการขายร้าน

7. ปัจจัยด้านราคาสินค้า เนื่องจากปลาตะเพียนสานมีต้นทุนวัตถุดิบที่สูงจึงทำให้ราคาของปลาตะเพียนสานค่อนข้างสูงตามไปด้วยทำให้คนทั่วไปไม่นิยม

8. ปัจจัยด้านการเก็บรักษา เมื่อผู้ประกอบการสานปลาตะเพียนเป็นรูปตัวปลาเรียบร้อยแล้วต้องลงสีทันทีเพราะถ้าปล่อยให้โบราณเป็นเชื้อราจะทำให้มีปัญหาในการลงสีและทำให้ตัวปลาไม่มีความสวยงามมีผลทำให้ราคาตกต่ำ

9. ปัจจัยเกี่ยวกับภาครัฐ ซึ่งที่ผ่านได้มีนโยบายจัดอบรมให้แก่ผู้สนใจประกอบอาชีพ แต่ยังไม่มีการส่งเสริมหรือช่วยเหลือถึงไปถึงปัญหาอย่างจริงจัง

10. ปัจจัยค่านิยมสมัยใหม่ ในยุคปัจจุบันมีการเจริญและพัฒนาในหลายด้าน ค่านิยมจากผู้บริโภคสมัยใหม่ก็เปลี่ยนตามไปด้วย ทำให้งานหัตถกรรมปลาตะเพียนจึงไม่ค่อยเป็นที่นิยมกับคนรุ่นใหม่

2.3 แนวทางการแก้ไข ปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้าน
การสานปลาตะเพียนโบราณของชาวบ้านตำบลท่าวาสกรีและตำบลภูเขทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.3.1 ปัจจัยด้านวัตถุดิบ ซึ่งในปัจจุบัน ชาวบ้านท้องถิ่นที่ทำหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียน มักจะไปซื้อโบราณมาจากพ่อค้าคนกลางจากจังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีราคาค่อนข้างสูง อีกทั้งยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพของโบราณที่ซื้อมา ซึ่งอาจเกิดเชื้อราได้ง่าย สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหานี้ กลุ่มชุมชนหัตถกรรมอาจจะหันมาใช้ปัจจัยการผลิตอื่นที่สามารถทดแทนโบราณได้และสามารถหาได้ง่ายในเขตท้องถิ่นของตนเอง เช่น โบราณ โบราณที่ปลูกในพื้นที่ โบราณ โบราณ โบราณหรือแม้กระทั่ง หลอดกาแฟพลาสติก ก็สามารถที่จะนำมาใช้เป็นปัจจัยการผลิตทดแทนโบราณได้ สำหรับแนวคิดทางทฤษฎีที่ช่วยสนับสนุนแนวทางนี้ก็คือ ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของ Julian Steward (1995) ซึ่งมุ่งศึกษาการปรับตัวภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม โดยพยายามที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมให้ดีที่สุดโดยยึดเอาลักษณะ

สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในพื้นที่นั้นๆเป็นหลัก ซึ่งในกรณีเช่นนี้คือ การหาวัตถุดิบที่อยู่ในเขตพื้นที่ของตนเอง และลดการส่งวัตถุดิบจากพื้นที่หรือจังหวัดอื่น ซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองมากขึ้น

2.3.2 สำหรับปัจจัยทางด้านการงาน ที่มักจะหาผู้ที่มาจกสานปลาตะเพียนได้น้อย เนื่องจากเป็นงานที่ต้องใช้ทักษะสูงและค่าแรงต่ำ ภาครัฐและเอกชนต้องช่วยกันเพิ่มมูลค่าของหัตถกรรมพื้นบ้านนี้ก่อน โดยการส่งเสริมประชาสัมพันธ์สินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และอาจช่วยหาพ่อค้าคนกลางมารับซื้อเพื่อไปขายต่อในราคาที่ยุติธรรมรวมทั้งช่วยกันขยายตลาดทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าอุตสาหกรรมปลาตะเพียนโบราณที่ได้ผลิตไปแล้วให้มีค่าสูงขึ้น ให้คุ้มกับความละเอียดอ่อนและคุณค่าของเนื้องาน เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว มูลค่าของหัตถกรรมจักสานปลาตะเพียนก็จะสูงขึ้นโดยอัตโนมัติ และสามารถเพิ่มค่าจ้างแรงงานและดึงดูดแรงงานให้เข้ามาทำงานหัตถกรรมด้านนี้ได้เพิ่มขึ้น โดยมีรายได้เพิ่มขึ้นและคุ้มค่ากับเวลาที่ต้องเสียไป นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนอาจตั้งกลุ่มอาชีพขึ้นมาเพื่อให้คนในชุมชนหันมาสนใจการสานปลาตะเพียนเพิ่มมากยิ่งขึ้น เพื่อให้มีรายได้เสริมร่วมกันภายในกลุ่ม ซึ่งจะสอดคล้องกับทฤษฎีศักยภาพการพัฒนาและแพร่กระจาย ซึ่งเชื่อมโยงกับทรัพยากรมนุษย์ในแง่ของการฝึกอบรมให้มีการพัฒนา รวมทั้งต้องมีการใช้ภาวะผู้นำ ซึ่งในที่นี้คือ รัฐบาล, ภาคเอกชน รวมทั้งผู้นำชุมชน เป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนา

2.3.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาค้าคนกลางที่มักจะกดราคาผู้ประกอบการ ทำให้มีรายได้น้อยนั้น รัฐบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดตั้งสหกรณ์เพื่อควบคุมราคาของผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่เหมาะสม อีกทั้ง ภาครัฐควรที่จะส่งเสริมการฝึกอบรมการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดให้กับผู้ประกอบการท้องถิ่นเพื่อที่จะสามารถทำตลาดได้เอง นอกจากนี้ ทางจังหวัดต้องช่วยกันส่งเสริมปลาตะเพียนโบราณ ให้เป็นหนึ่งในเอกลักษณ์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการช่วยกันโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ โดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ หรือ องค์การบริหารส่วนตำบล ให้เปรียบเสมือนพนักงานขายที่ช่วยประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ซื้อโดยตรงซึ่งก็ตรงกับแนวคิดของทฤษฎีศักยภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย โดยใช้ประพจน์ทางการติดต่อกับโลกภายนอกเพื่อให้เกิดการพัฒนา รวมถึงช่วยประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ประกอบการได้ทราบถึงการจัดงานแสดงสินค้าในเขตพื้นที่ต่างๆ เพื่อที่จะลดการพึ่งพาจากพ่อค้าคนกลางให้น้อยลง

2.3.4 ในด้านของปัญหาการขาดแคลนแรงงานการจักสานปลาตะเพียนโบราณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีจำนวนไม่มาก และมักจะขาดช่วงการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ได้เสนอแนะให้ภาครัฐและเอกชน ต้องร่วมมือกันทำการรณรงค์การปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิด อย่างต่อเนื่อง โดยการช่วยกันรณรงค์สร้างค่านิยมให้กับคนรุ่นใหม่ หันกลับมาทำงานฝีมือในชุมชนบ้าน

เกิดเป็นหลัก เพื่อให้เกิดการอยู่พร้อมหน้าเป็นครอบครัวหัตถกรรมที่สมบูรณ์ และส่งเสริมจากฝึกรอบมการจักสานปลาตะเพียนจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อถ่ายทอดให้กับคนรุ่นใหม่ เมื่อได้เรียนรู้ทักษะการจักสานนั้นแล้วจนเกิดความชำนาญ ก็สามารถทำการจักสานปลาตะเพียนได้ด้วยตัวเองเพื่อให้เกิดอุตสาหกรรมภาคครัวเรือน ซึ่งก็จะสอดคล้องกับแนวคิดด้านการพัฒนาคน ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเน้นให้ประชาชนสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเองโดยพึ่งพาปัจจัยภายนอกให้น้อยที่สุด และมีเป้าหมายรองลงมา นั่นก็คือการพัฒนาอาชีพเสริม พร้อมกันนี้ รัฐบาลหรือภาคเอกชนควรที่จะสร้างนโยบายร่วมกับวัฒนธรรมจังหวัด หรือกรมศิลปากร ส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่รู้จักคุณค่าของวัฒนธรรมประจำจังหวัด

2.3.5 ในการช่วยเพิ่มรายได้ให้กับผู้ประกอบการจักสานปลาตะเพียนโบราณในท้องถิ่นอำเภอพระนครศรีอยุธยา นั้นซึ่งพบว่า ครัวเรือนที่ทำด้านหัตถกรรมประเภทนี้มีรายได้ต่อเดือนที่น้อยมาก อยู่ที่ประมาณ 2,500-4,800 บาท ต่อเดือนเท่านั้น รัฐบาลและภาคเอกชนสามารถช่วยส่งเสริมสินค้าที่ผลิตจากช่างฝีมือพื้นบ้าน โดยการช่วยจัดหาช่องทางขยายสถานที่จำหน่ายและตลาดจัดจำหน่ายสินค้าหัตถกรรม หรืออาจส่งเสริมประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ และทำให้เป็นของที่ระลึกของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งแนวทางการแก้ปัญหาเช่นนี้ สามารถอธิบายโดยการยึดหลักการของทฤษฎีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย (Modernization Theory) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนขนาดเล็กไปสู่ความทันสมัย ซึ่งในที่นี้ก็คือ การตลาดสมัยใหม่ หรือตลาดต่างประเทศ โดยยังคงไว้ซึ่งสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณค่าของชีวิตของคนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

2.3.6 สำหรับปัญหาทางด้านสถานที่ตั้งเป็นแหล่งจำหน่ายปลาตะเพียนโบราณที่ยังไม่อยู่ในจุดที่โดดเด่น อันเนื่องมาจากขาดทุนในการขายร้านค้าของตนเองนั้น ภาครัฐจำเป็นต้องให้ทุนสนับสนุนช่างฝีมือพื้นบ้าน โดยอาจจัดตั้งเป็นศูนย์ภูมิปัญญา และศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดภูมิปัญญาและมีสถานที่แสดงผลิตภัณฑ์เพื่อจัดจำหน่ายโดยสร้างให้เกิดจุดเด่นและอยู่ตรงที่เป็นจุดท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้กับนักท่องเที่ยวโดยตรง ซึ่งวิธีการจัดตั้งสถานที่จัดจำหน่ายที่โดดเด่นและตรงจุดเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวนี้ สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีแนวคิดเรื่องชุมชนและสังคม ที่ Adam(2001) ได้กล่าวไว้ว่า สังคมในชุมชนจะรุดหน้าได้นั้นต้องมีการปรับสภาพนิเวศน์ให้ทันสมัยและเป็นระเบียบ (Economical Modernization) โดยเน้นไปที่ การวางแผน, การจัดการ, การควบคุม, และการใช้อย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถจัดตั้งสถานที่วางจำหน่ายปลาตะเพียนโบราณได้อย่างเหมาะสมที่สุด

2.3.7 ในด้านของปัญหาเกี่ยวกับราคาขายของปลาตะเพียนโบราณที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากใช้ต้นทุนการประดิษฐ์ที่สูง ทำให้ผู้ซื้อไม่ค่อยนิยมซื้อนั้น ด้วยกระบวนการจักสานงาน

ฝีมือที่ต้องใช้ทั้งเวลาและทักษะที่สูง จึงยากที่จะลดราคาจำหน่ายให้ต่ำกว่านี้ได้อีก ดังนั้น ภาค ส่วนของรัฐบาล เช่น กรมส่งเสริมการค้าส่งออก หรือกลุ่มชมรมผู้ส่งออก จะต้องเข้ามาช่วยเหลือผู้ประกอบการในการส่งสินค้าหัตถกรรมออกไปจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศโดยเน้นไปที่กลุ่มลูกค้าชาวต่างชาติที่สนใจในงานช่างฝีมือของประเทศไทย ซึ่งจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าโดยให้การรับรองว่าเป็นสินค้าหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของเมืองไทย ซึ่งจะช่วยเพิ่มมูลค่าของสินค้าได้อย่างแน่นอน สำหรับทฤษฎีที่มารองรับการดำเนินการแก้ปัญหาครั้งนี้ก็คือทฤษฎีศักยภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย (Diffusion Theory) โดยการใช้ สังกกับตัวคือการติดต่อกับโลกภายนอก ซึ่งอธิบายว่า พัฒนาการเกิดจากการติดต่อกันระหว่างสังคม โดยเฉพาะสังคมที่ด้อยพัฒนาที่ทำการติดต่อกับสังคมที่พัฒนาแล้วซึ่งจะทำให้สังคมที่ด้อยการพัฒนา มีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้น ซึ่งเทียบได้กับการแสวงหาตลาดต่างประเทศในประเทศที่พัฒนาแล้วที่มีกำลังซื้อสูง และให้ความสนใจกับงานหัตถกรรมของไทย

2.3.8 ปัญหาทางด้านการเก็บรักษา เมื่อทำการจักสานปลาตะเพียนใบลานเสร็จแล้ว จะต้องรีบลงสีทันที เพราะหากปล่อยทิ้งไว้นาน ใบลานจะเกิดเชื้อราและราคาสินค้าตกต่ำลง อาจแก้ปัญหาได้โดยการศึกษาและให้การฝึกอบรมวิธีการและแนวทางในการเก็บรักษาให้คงสภาพได้ยาวนานขึ้น ซึ่งถือเป็นการพัฒนาความรู้และความคิดทางด้านเศรษฐกิจโดยเน้นการศึกษาภาคปฏิบัติคือสอนความรู้ที่นำไปใช้ได้ในชีวิตจริงและพัฒนาด้านการรู้จักและการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้ไปตามเป้าหมายการพัฒนาของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นอกจากนี้ยังต้องมีการการวางแผนการตลาดโดยการควบคุมทั้งคุณภาพและปริมาณของสินค้าที่ผลิตให้มีความพอดีกับความต้องการของตลาดในช่วงนั้นๆ ไม่ใช่ผลผลิตออกมาเกินความต้องการของตลาดและยังต้องมาเสียค่าดูแลด้านการเก็บรักษาสินค้าเพิ่มอีก อีกหนึ่งแนวทางที่สามารถทำได้คือ การเพิ่มการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นส่วนที่ห่อหุ้มด้วยวัสดุที่มีประสิทธิภาพแต่ราคาไม่แพง ให้สามารถเก็บรักษาสินค้าได้เป็นระยะเวลานานเพื่อรอการจำหน่ายจะช่วยลดการสิ้นเปลืองการเน่าเสียของใบลานโดยเปล่าประโยชน์ได้อีกทางหนึ่ง

2.3.9 ในด้านของการขาดการส่งเสริมเพื่อการประกอบอาชีพการจักสานปลาตะเพียนใบลานในเชิงลึกและต่อเนื่องจากภาครัฐนั้น รัฐบาลจะต้องเพิ่มการฝึกอบรมการจักสานปลาตะเพียนใบลานอย่างเป็นระบบ ซึ่งเกี่ยวข้องกับทำให้ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ รวมทั้งจัดให้มีการอบรมในรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยยึดหลักแนวคิดเรื่องชุมชนและสังคมของ Adams (2001) โดยเลือกที่จะยึดหลักชุมชนแบบ Gemeinschaft ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่มีพื้นฐานอยู่ในครัวเรือน ซึ่งครอบครัวจะเป็นหน่วยการผลิตหลัก และยึดเอาเทคโนโลยีส่วนใหญ่ที่เคยใช้ปฏิบัติกันมาเป็นหลัก รวมทั้งยึดถือคำสอนและ

กฎระเบียบที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา นอกจากนี้ ภาครัฐบาลควรที่จะเพิ่มเงินทุนสนับสนุนให้ชุมชน และวิสาหกิจชุมชน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่และถ่ายทอดให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อเพิ่มคุณภาพและมูลค่าของปลาดูแลเลี้ยงในบ่อดินให้สูงขึ้น อีกทั้งภาครัฐควรมีการช่วยให้เข้าถึงแหล่งเงินทุน และตลาดเชิงรุกทั้งในและต่างประเทศให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งที่กล่าวมานี้มักจะเป็นปัญหาหลักที่ผู้ประกอบการและผู้ที่กำลังจะเข้ามาเป็นผู้ประกอบการ กำลังเผชิญอยู่ อีกทั้งยังต้องใช้แนวทางการแก้ไขในระดับรากหญ้า นั่นคือการมุ่งแก้ไขปัญหาดังแต่ว่ารากฐานปัญหาที่แท้จริงของงานหัตถกรรมประเภทนี้

2.3.10 สำหรับปัญหาทางด้านปัจจัยค่านิยมสมัยใหม่ที่ผู้บริโภครุ่นใหม่มักจะให้ความสำคัญกับงานหัตถกรรมปลาดูแลเลี้ยงในบ่อดินลดน้อยลงนั้น สถาบันการศึกษาต่างๆ ควรให้ความสำคัญปลูกฝังให้เด็กรุ่นใหม่รู้จักมรดกทางวัฒนธรรมนี้ โดยอาจเพิ่มเข้าไปในเนื้อหาการเรียนเกี่ยวกับวัฒนธรรมของจังหวัด เพื่อเป็นอีกแนวทางหนึ่งให้คนรุ่นใหม่ได้รู้จักและมีความผูกพันในมรดกวัฒนธรรมชิ้นนี้

ซึ่งสามารถนำทฤษฎีความทันสมัยด้วยการสื่อสาร (Communication Theory of Modernization) เข้ามาช่วยอธิบายได้ โดยที่สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550) ได้กล่าวไว้ว่า เราสามารถใช้หนังสือเพื่อทำให้เกิดการสื่อสารเพื่อให้เกิดการพัฒนา นอกจากนี้ยังกล่าวด้วยว่า การพัฒนาจะเกิดจากการสื่อสารสมัยใหม่ซึ่งจะก่อให้เกิดการขัดเกลาทางสังคมสมัยใหม่ซึ่งก็จะเป็นตัวทำให้เกิดการปลูกฝังในจิตภาพสมัยใหม่ อันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งในที่นี้ก็คือ การตอบรับและเห็นคุณค่าของคนรุ่นใหม่ต่อหัตถกรรมพื้นบ้านปลาดูแลเลี้ยงในบ่อดินว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ผู้ประกอบการสามารถที่จะแก้ปัญหาได้โดยการพัฒนาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปลาดูแลเลี้ยงในบ่อดินให้มีรูปทรงสวยงามให้เข้ากับยุคสมัยใหม่พร้อมทั้งระบุตราสินค้าและแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างเอกลักษณ์และความประทับใจให้กับผู้ซื้อที่เป็นคนรุ่นใหม่ ในฐานะที่เป็นของฝากหรือของที่ระลึก พร้อมกับการเพิ่มสโลแกนให้กับสินค้าโดยเพิ่มกราฟฟิคดีไซน์และสีสันทั้งตัวผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้มากขึ้น เพื่อสื่อความหมายที่ดีและลึกซึ้ง ซึ่งจะช่วยเพิ่มค่านิยมให้กับคนรุ่นใหม่ได้

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้รู้ ผู้นำชาวบ้าน และผู้ประกอบการกลุ่มเป้าหมาย ตำบลท่าวาสกรีและตำบลภูเขาทอง ซึ่งจำแนกเป็นรายละเอียดดังต่อไปนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงเจาะลึก ตำบลท่าวาสกรีประกอบด้วย นางจิตราวรรณ หามาลี นางเล็ก กระจ่างวี นางสาวสุภัทรา ชันชกิจ ดร.อนัญญา โพธิ์ประดิษฐ์ ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงเจาะลึกตำบลภูเขาทอง นายวิมล มีสมภพ นางละม้าย แก้วโสด นายจุลจิตรร์ สง่าศรี ให้ผลสอดคล้องกันทั้ง 2 ตำบล ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่กลุ่มสานปลาตะเพียนที่ตำบลท่าวาสกรีและตำบลภูเขาทองโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ทำให้ทราบว่า กรมพัฒนาชุมชน โดยสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอพระนครศรีอยุธยา และหน่วยงานราชการอื่นๆ ได้ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพ เมื่อ พ.ศ. 2534 ใช้ชื่อว่า กลุ่มสตรีสหกรณ์จักสานปลาตะเพียนโบราณ สังกัดสหกรณ์การเกษตร พระนครศรีอยุธยา กลุ่มสตรีสหกรณ์จักสานปลาตะเพียนโบราณตั้งอยู่ ภายในบริเวณบ้านนางประพาส เรื่องกิจ มีลานประกอบการสาธิตปลาตะเพียนให้ชมแก่คณะที่มาติดต่อเป็นครั้งคราว แต่ปัจจุบันไม่ได้มีการมาติดต่อชมรมหัตถกรรมนี้นานแล้วและกลุ่มสตรีจึงค่อยๆ หายไป โดยได้ไปประกอบอาชีพอย่างอื่น และ เมื่อปี ๒๕๔๘ สำนักงานเกษตรอำเภอพระนครศรีอยุธยาได้สนับสนุนให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในพื้นที่ที่ยังคงสืบสานงานหัตถกรรมปลาตะเพียนจากโบราณ จัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน โบราณประดิษฐ์ขึ้น ขณะเดียวกันยังได้สนับสนุนโดยการพาไปศึกษาดูงานในแหล่งผลิตโบราณ พร้อมส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้การสานปลาตะเพียนโบราณให้มีสินค้าหลากหลายรูปแบบมากขึ้น เช่น โหมบายแขวน (แม่ปลาตะเพียน ลูก ๖ ตัว และลูก ๕ ตัว) และ พวงกุญแจ โดยเน้นให้มีสีสันและลวดลายสวยงามเพื่อให้เป็นที่ดึงดูดใจของลูกค้า อีกทั้งยังสนับสนุนให้กลุ่มฯ พัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับใส่ปลาตะเพียนโบราณ มีทั้งรูปแบบถุงพลาสติกและแบบกล่อง เพื่อเพิ่มความสะดวกในการขนส่งและลดความเสียหายระหว่างส่งไปให้กับลูกค้าในต่างจังหวัดด้วย

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายณรงค์ บุตรเพชร ผู้รู้กลุ่มเป้าหมายตำบลท่าวาสกรี และนายจุลจิตร์ สง่าศรี นักวิชาการกลุ่มเป้าหมายตำบลภูเขาทอง ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าปัจจัยอุปสรรคต่างๆ ต้องอาศัยภาครัฐให้การส่งเสริมอย่างจริงจัง จัดตลาดจำหน่ายประชาสัมพันธ์สร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวที่จะซื้อสินค้า จัดสถานที่จำหน่ายให้เป็นจุดเด่นพร้อมทั้งมีการสาธิตวิธีการสานและให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมพื้นบ้านนี้

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นางจิตรารัตน์ หามาดี นักวิชาการกลุ่มเป้าหมายตำบลท่าวาสกรีได้อธิบายว่า ในช่วงระยะเวลาจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ในครั้งแรกมีสมาชิกเข้าร่วมกลุ่มอาชีพ 27 คน โดยมีทั้งที่ทำเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริมการทำงานหัตถกรรมปลาตะเพียนโบราณของกลุ่มสมาชิกรุ่น ปัจจุบันแต่ละบ้านเป็นผู้สานตัวปลาตะเพียน และเขียนลวดลายอย่างง่ายๆ ด้วยสีน้ำมันแล้วจึงส่งต่อไปกลุ่มสตรีสหกรณ์จักสานทำลวดลาย ซึ่งลวดลายบนตัวปลาตะเพียนมาจากลายผ้าถุง ลายเสื่อน้ำมันและลายตามจินตนาการของแต่ละคน ประกอบกับมีการตกแต่งพวงปลาตะเพียนด้วยอุปกรณ์สำเร็จรูปตามสมัยนิยม เช่นลูกปัด ดอกไม้ เพื่อเพิ่มความสวยงามทำให้มีรูปแบบที่แปลกใหม่ดึงดูดลูกค้า บางครั้งลวดลายก็เป็นอุปสรรคในการจำหน่ายเพราะลวดลายซ้ำกัน ทำให้ไม่เป็นที่สนใจต่อนักท่องเที่ยว หรือนักชื้อทั่วไป ซึ่งผู้ประกอบการในปัจจุบัน

นี้ไม่ค่อยได้มีการรวมตัวกันเนื่องจากผู้ประกอบการต่างฝ่ายต่างประกอบอาชีพของตนเอง ตามที่บรรพบุรุษของตนได้ถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นและไม่มีการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดวิชาความรู้งานหัตถกรรมปลาตะเพียนโบราณ ณ ที่ใดมาก่อนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในอนาคตจึงมีแนวโน้มว่างานช่างฝีมือจักสานปลาตะเพียนโบราณอาจสูญหายไป หากผู้สืบทอดไม่สามารถรับการถ่ายทอดความรู้งานหัตถกรรมนี้ได้ด้วยสาเหตุใดก็ตาม ดังนั้นหน่วยงานราชการองค์กรท้องถิ่น สถานศึกษา และเอกชนต่างๆ ควรให้ความสนใจและสนับสนุนการเผยแพร่องค์ความรู้งานสานปลาตะเพียนโบราณ โดยวิธีการจัดให้มีการฝึกอบรมอย่างจริงจังแก่ผู้สนใจ รวมทั้งการสาธิตตามสถานศึกษา งานแสดงสินค้าต่างๆ อย่างแพร่หลายมากขึ้น

จากการศึกษาพบว่า

1. ภาครัฐควรให้การส่งเสริมสนับสนุน โดยจัดให้มีการอบรมและฝึกปฏิบัติและให้ความรู้แก่ชาวบ้านผู้ผลิตปลาตะเพียนสาน ที่ตำบลท่าवासกรี รวมทั้งฝึกอบรมให้แก่เยาวชน และหาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด ทั้งในและต่างประเทศ พาไปศึกษาดูงานที่แหล่งผลิตโบราณ พร้อมทั้งส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้การสานปลาตะเพียนโบราณ ให้มีสินค้าหลากหลายรูปแบบ เช่น โมบายแขวน รวมถึงการเรียนการสอน ถ่ายทอดความรู้วิชาหัตถกรรมปลาตะเพียนโบราณ ซึ่งหน่วยงานราชการองค์กรท้องถิ่น สถานศึกษา และภาคเอกชนต่างๆ ที่ให้ความสนใจ รวมทั้งจัดฝึกอบรมให้แก่ผู้ที่มีความสนใจ รวมถึงการสาธิตตามงานแสดงสินค้าต่างๆ อย่างแพร่หลายเพิ่มขึ้น

2. ให้ทุนสนับสนุนช่างฝีมือพื้นบ้าน โดยอาจจัดตั้งเป็นศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดภูมิปัญญา และผู้ผลิตจะได้มีสถานที่แสดงผลงาน

3. สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อใส่ปลาตะเพียนโบราณที่ช่วยรักษาสภาพให้คงเดิมได้ยาวนานยิ่งขึ้น โดยอาจมีทั้งในรูปแบบบรรจุภัณฑ์ ชนิดใส่สูง ชนิดกล่อ่ง หรือชนิดใส่ที่ครอบแก้ว เพื่อสะดวกในการขนส่งไปให้กับลูกค้าจังหวัดอื่น รวมถึงลูกค้าในต่างประเทศอีกด้วย

4. รัฐบาลต้องช่วยจัดหาตลาดจัดจำหน่าย เพื่อลดปัญหาการกดราคารับซื้อจากพ่อค้าคนกลาง และจัดหาสถานที่ตั้งจัดจำหน่ายให้กระจายทั่วจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างทั่วถึง รวมถึงสถานที่ตั้งจัดจำหน่ายนั้นให้เป็นจุดเด่นและ ต้องตรงกับจุดรองรับนักท่องเที่ยว รวมถึงมีการแสดงการสาธิตการทำปลาตะเพียนโบราณให้นักท่องเที่ยวได้ชมอีกด้วย เพื่อส่งเสริมสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน ให้เป็นของที่ระลึกของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5. ชาวบ้านในตำบลท่าवासกรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ทำหัตถกรรมการสานปลาตะเพียนโบราณ จะต้องแสดงหาวัตถุโบราณที่นำมาใช้แทนโบราณ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า เกิด

ปัญหาไบลานขาดแคลนในพื้นที่ ท่าวาสกรีและในจังหวัดอยุธยาเอง ทำให้ต้องไปหาซื้อไบลานจากพ่อค้าคนกลาง และชาวบ้านยังต้องนำไบลานมาลาดเองอีกด้วย ดังนั้นชาวบ้านควรที่จะแสวงหาวัตถุดิบเพื่อมาทดแทนไบลาน เพื่อการผลิตปลาตะเพียนไบลาน โดยวัตถุดิบที่สามารถแทนไบลานได้ อาจมีทั้ง ไบตาล ไบไผ่ ไบมะพร้าวหรือแม้กระทั่ง หลอดกาแฟพลาสติก ก็สามารถที่จะนำมาใช้เป็นปัจจัยการผลิตแทนไบลานได้หรืออาจเริ่มหันมาปลูกต้นลานในเขตพื้นที่ของตนเอง แทนการรับซื้อจากพ่อค้าคนกลาง

6. รัฐบาล และผู้นำชุมชน จะต้องช่วยกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพขึ้นมาเพื่อให้คนในชุมชนหันมาสนใจการสานปลาตะเพียนเพิ่มมากยิ่งขึ้น เพื่อให้มีรายได้เสริมร่วมกันภายในกลุ่ม เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และรัฐบาลควรให้ทุนสนับสนุนเพื่อที่จะนำไปใช้เปิดศูนย์การฝึกอบรมวิชาชีพด้านหัตถกรรม รวมทั้งการจักสานปลาตะเพียนไบลานอย่างเป็นระบบ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการทำให้ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ รวมทั้งจัดให้มีการอบรมในรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กระจายไปทั่วทั้งประเทศ เพื่อให้คนที่สนใจ หันมาเรียนรู้ทักษะการทำงานเพื่อเป็นรายได้เสริม จนถึงยึดถือเป็นรายได้หลัก

7. รัฐบาลและภาคเอกชนสามารถช่วยให้ผู้ประกอบการจักสานปลาตะเพียน มีรายได้เพิ่มมากขึ้นโดยการส่งเสริมสินค้าที่ผลิตจากช่างฝีมือพื้นบ้าน โดยการช่วยจัดหาช่องทางขยายสถานที่จำหน่ายและตลาดจัดจำหน่ายสินค้าหัตถกรรม หรืออาจส่งเสริมประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆและทำให้เป็นของที่ระลึกของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ

8. สำหรับปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิตที่สูงในการทำปลาตะเพียนไบลานของชาวบ้านท่าวาสกรี รัฐบาลสามารถแก้ปัญหาได้โดยจัดตั้งศูนย์การฝึกอบรมการผลิตปลาตะเพียนไบลานอย่างเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนให้ชาวบ้านแต่ละครัวเรือน ทำการผลิตปลาตะเพียนแบบครบวงจร ด้วยการเรียนรู้เทคนิคใหม่ๆที่สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตได้ เช่น การแนะนำให้ใช้วัตถุดิบอื่น มาใช้แทนไบลานที่มีราคาแพง นอกจากนี้ รัฐบาลควรจัดตั้งเงินทุนช่วยสนับสนุนผู้ประกอบการผลิตปลาตะเพียน เพื่อให้สามารถทำการผลิตได้ครบวงจร และลดการพึ่งพาการนำงานมาจ้างต่อจากนายทุน

9. รัฐบาลควรที่จะเพิ่มหลักสูตรทางการศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์คุณค่าทางวัฒนธรรมและศิลปหัตถกรรมของไทย เข้ารวมไว้เป็นวิชาบังคับ สำหรับนักเรียนก่อนที่จะเข้าสู่ระดับอุดมศึกษา เพื่อที่จะปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนรุ่นใหม่ ได้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทยในฐานะที่เป็นมรดกอันล้ำค่าสืบต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น

ตอนที่ 3 ข้อสรุปที่ได้จากการค้นพบ

จากการศึกษา ดังกล่าวมาแล้วสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากการค้นพบดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมการสานปลาตะเพียนโบราณของชาวบ้าน ตำบลท่าวาสกรีและตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ปัญหาอุปสรรคของการประกอบอาชีพหัตถกรรมการสานปลาตะเพียนโบราณ ของชาวบ้าน ตำบลท่าวาสกรีและตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาอาชีพหัตถกรรมการสานปลาตะเพียนโบราณของชาวบ้านตำบลท่าวาสกรีและตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โดยมีรายละเอียดของแต่ละประเด็นดังนี้

3.1 ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนโบราณของชาวบ้าน ตำบลท่าวาสกรีและตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.3.1 การสืบทอดการสานปลาตะเพียนในอดีตถึงปัจจุบัน

เริ่มขึ้นในประเทศไทย 200 กว่าปีมาแล้ว โดยชาวไทยมุสลิม ซึ่งชาวมุสลิมเริ่มเข้ามาในกรุงศรีอยุธยาโดยมีปัจจัยทางการค้าเพราะกรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองท่าจึงทำให้มีพ่อค้ามุสลิมเข้ามาตั้งชุมชนอยู่ในกรุงศรีอยุธยา ชุมชนมุสลิมจะตั้งอยู่ทั้งในบริเวณในและนอกเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จึงทำให้ชาวมุสลิมที่อาศัยอยู่ในเรือตามริมแม่น้ำลำคลอง และมีอาชีพค้าขายเครื่องเทศ (เรือแขกเทศ) เป็นผู้ริเริ่มทำ ชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ใช้ชีวิตอยู่ในเรือ จึงมีความผูกพันกับชีวิตในแม่น้ำและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ค้นคว้ากับรูปร่างของปลาตะเพียน จึงได้พยายามประดิษฐ์ขึ้นเพื่อเลียนแบบของจริงโดยครั้งแรกจะนำไปตอง ใบมะพร้าว ใบตาลมาเป็นวัสดุในการทำ ซึ่งจะไม่คงทนและเมื่อต้องเรือไปขายของทางเหนือเห็นใบลาน จึงนำมาใช้เป็นวัสดุในการประดิษฐ์ปลาตะเพียนทำให้มีอายุการใช้งานคงทนกว่า โดยเริ่มแรกการสานปลาตะเพียนเป็นสืบทอดมาจากรุ่นพ่อจากรุ่นแม่ที่นำมาประดิษฐ์ ต่อมาเมื่อฝรั่งมาพบการสานปลาตะเพียนจากใบลาน จึงเขียนลายให้ดู (ลายกันหอย) และนำสีมาระบายเพื่อให้เกิดความสวยงามสะดุดตา บางตำนานเล่าว่า คนไทยเป็นผู้เขียนลายลงบนตัวปลาตะเพียนเอง หัตถกรรมปลาตะเพียนสาน เป็นงานประดิษฐ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนไทย เดิมมักใช้ใบลานมาทำเป็นเส้นแผ่นยาวๆ บางๆ มาตากแดด 2-3 นาที แล้วมาสานเป็นรูปปลาตะเพียน เนื่องจากใบลานมีโครงสร้างที่แข็งแรง แล้วลงสีให้สวยงาม จากนั้นก็นำมาประกอบเป็นโมบาย สมัยก่อนคนไทยมีอาชีพทำกันเป็นส่วนใหญ่ ในคลองก็จะมีการปลาตะเพียนเป็นจำนวนมาก ปลาตะเพียนสานจึงเป็นสัญลักษณ์แห่ง ความอุดม สมบูรณ์ เนื่องจากช่วงที่ ปลาโต

เต็มทีนั้น เป็นช่วงเดียวกับ ช่วงเวลาที่ ข้าวตกรวง นอกจากนี้ผู้ใหญ่มักจะแขวน ปลาตะเพียนสาน ไว้เหนือเปลเด็ก เพื่อเป็นการอวยพร ให้เด็กสุขภาพแข็งแรงอีกด้วย ปลาตะเพียนสาน มี 2 ชนิด คือ ชนิดลวดลายและตกแต่งสวยงาม ซึ่งประดิษฐ์ขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 และอีกชนิดหนึ่งเป็นเพียง สีใบลานตามธรรมชาติ ปลาตะเพียนใบลานซึ่งเป็นหนึ่งในหลากหลายผลผลิตที่บ่งบอกถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการหัตถกรรมพื้นบ้านที่สำคัญของชาวบ้านในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถือได้ว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมประจำถิ่นที่สืบทอดงานฝีมือเชิงช่างกันมายาวนานหลายร้อยปีโดยมี พัฒนาการหัตถกรรมคือการทำรูปแบบใหม่ๆ หรือลายใหม่ๆ ซึ่งอาจเป็นรูปสัญลักษณ์ใหม่ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวหันมาสนใจได้ แต่ปัจจุบันมีความเจริญทางด้านวัตถุมากทำให้ผู้คนสนใจหัตถกรรม น้อยลง เพราะมีการศึกษาจึงอยากออกไปทำงานตามบริษัทเพราะมีรายได้ที่ดีและมั่นคงกว่า นักท่องเที่ยวบางคนให้ความสนใจแต่ไม่มีกำลังซื้อเพราะราคาค่อนข้างสูงเพราะเป็นงานที่ทำขึ้น ด้วยมือทุกชิ้นตอนส่วนใหญ่ รายได้จะมาจากกลุ่มที่มาสั่งทำเพื่อนำไปขาย นักท่องเที่ยวตามวัดก็มี จำนวนไม่มากนัก

3.2 ปัญหาอุปสรรคของการประกอบอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนใบลาน ของชาวบ้าน ตำบลท่าवासกรีและตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.2.1 แหล่งวัตถุดิบ ปลาตะเพียนใบลานใช้วัตถุดิบที่สำคัญในการทำหัตถกรรม คือ ใบลานซึ่งจากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พบว่า ปัจจุบันใบลานที่ใช้กันอยู่นั้นนำมาจาก 2 แหล่งสำคัญด้วยกันคือ จากแหล่งต้นลานที่เขตอำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมีระยะทางห่างจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประมาณ 350 กิโลเมตร ในสภาวะราคาน้ำมันปัจจุบันค่อนข้างสูง ต้องใช้เงินค่าน้ำมันไป-กลับประมาณ 800-1,000 บาทต่อครั้ง หากรวมกับค่าซื้อใบลานด้วยซึ่งในปัจจุบันใบลานแห้ง ขายเป็นกิโลกรัมละ 100 บาท ในหนึ่งมัดน้ำหนัก 10 กิโลกรัมราคา 1,000 บาท ในหนึ่งครั้งที่เดินทางไปซื้อใบลาน บรรทุกเต็มคันรถได้ประมาณ 200 มัดหรือประมาณ 2,000 กิโลกรัมคิดเป็นเงินทั้งสิ้นประมาณ 20,000 บาทต่อหนึ่งเที่ยวแต่ถ้าหากให้พ่อค้าคนกลางนำใบลานจากอำเภอนาคีมาส่งที่อยุธยาเองจะเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อใบลานประมาณ 25,000 บาทต่อเที่ยวจากจำนวนมัดใบลานเท่ากัน แหล่งที่สองจากเขตอำเภอสี่หมื่น จังหวัดขอนแก่น ระยะทางห่างจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาประมาณ 450 กิโลเมตร หากเดินทางไปซื้อใบลานเองจะเสียค่าน้ำมันไป-กลับประมาณ 1,000 บาทต่อเที่ยวราคาใบลานใกล้เคียงกัน จะเห็นได้ว่า ต้นทุนในการซื้อวัตถุดิบใบลานสูงอยู่ไม่น้อยเพราะในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น จากการสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การทำปลาตะเพียนใบลานเล่าว่า ไม่ปรากฏว่ามีต้นลานอยู่ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเลย

3.2.2 แรงงาน มีปัญหามากเพราะไม่มีใครรับจ้างทำเนื่องจากค่าแรงน้อยและเป็นงานฝีมือที่ต้องใช้เวลา ถ้าผู้ประกอบการจ้างบางครั้งจะไม่คุ้มกับต้นทุน ดังนั้นผู้ประกอบการจึงต้องทำเองเพื่อลดต้นทุน อีกทั้งเด็กรุ่นใหม่ไม่สานต่องานหัตถกรรมพื้นบ้านนี้ต่อจากครอบครัวเนื่องจากมีรายได้ที่น้อย

3.2.3 ด้านพ่อค้าคนกลาง จากการสัมภาษณ์พบว่า มีปัญหาเหมือนกันเกือบทุกร้าน เพราะพ่อค้าคนกลางกดราคา ทำให้ไม่ค่อยมีกำไรและให้ราคาไม่เท่ากันทุกร้านเพราะดูจากความละเอียด สีและลาย ซึ่งพ่อค้าคนกลางจะมารับสินค้าถึงที่

3.2.4 ด้านผู้ผลิต ปัจจุบันผู้ผลิตงานจักสานปลาตะเพียนโบราณจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้นยังคงมีทำกันอยู่เฉพาะในครอบครัวเท่านั้น ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ว่าในอนาคตหากหมดสิ้นยุคสมัยนี้แล้ว งานหัตถกรรมสานปลาตะเพียนโบราณซึ่งเป็นศิลปะและภูมิปัญญาที่คนรุ่นปู่ย่าตายายถ่ายทอดฝีมือในการทำงานจักสานปลาตะเพียนโบราณมากกว่า 200 ปีมาแล้วก็คงจะหมดสิ้นคนที่สืบทอดงานจักสานปลาตะเพียนโบราณอีกต่อไป

3.2.5 รายได้ จากการศึกษาในเบื้องต้นพบว่า ผู้ผลิตปลาตะเพียนโบราณแทบทุกครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ประมาณ 2,800-4,500 บาทต่อเดือน ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับรายได้ขั้นต่ำของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมแล้ว ยังพบอีกว่าผู้ผลิตปลาตะเพียนโบราณเป็นอาชีพเสริมเป็นส่วนใหญ่ นั่นมีรายได้จากการทำงานเกี่ยวกับ การสานปลาตะเพียนโบราณเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่ารายได้จากการทำงานรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมที่มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 5,300 บาทต่อเดือน รายได้จากการทำปลาตะเพียนโบราณในปัจจุบันยังน้อยกว่ามากเมื่อเปรียบเทียบกับ รายได้จากภาคอุตสาหกรรมจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนรุ่นใหม่ในวัยทำงานไม่นิยมหันมาให้ความสนใจในการทำปลาตะเพียนโบราณลูกหลานของชาวอยุธยาเข้ามาสืบทอดศิลปะและภูมิปัญญา

3.2.6 แหล่งจำหน่ายสินค้า การขยายตัวของร้านค้าและผู้จำหน่ายปลาตะเพียนโบราณใน ปลาตะเพียนโบราณมีสถานที่จำหน่ายไม่มากนักในพื้นที่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นผลมาจากรายได้จากการจำหน่ายปลาตะเพียนโบราณไม่มากหากเปรียบเทียบกับ การจำหน่ายสินค้าอื่นๆ จึงไม่จูงใจให้ผู้คนหันมาทำร้านจำหน่ายปลาตะเพียนโบราณในอนาคตเมื่อจำนวนร้านค้าจำหน่ายปลาตะเพียนโบราณไม่เพิ่มมากขึ้นไปกว่า ในปัจจุบันก็อาจเป็นสาเหตุให้ร้านค้าที่มีอยู่เลิกกิจการไปในที่สุดเมื่อรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจการหันไปทำมาค้าขายสินค้าอื่นๆ ที่ให้ผลตอบแทนมากกว่าการขายปลาตะเพียนโบราณ

3.2.7 ราคาสินค้า ปลาตะเพียนโบราณงานหัตถกรรมด้านจักสานศิลปะและภูมิปัญญาของชาวบ้านในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วางจำหน่ายเฉพาะที่ร้านจำหน่ายเท่านั้นหาซื้อ

จากที่อื่นๆ เหมือนสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไปไม่ได้ ประกอบกับ สินค้า มีหลายขนาดหลายราคา ให้เลือกซื้อตั้งแต่ขนาดเล็กพิเศษที่มีราคาหลักพันบาทไปถึงหลายพันบาทต่อชุด ขนาดใหญ่ ธรรมดาราคาอยู่ที่หลักพันบาทต่อชุด ขนาดปานกลางราคาตั้งแต่หลักร้อยไปถึงหลักพันบาทต่อชุด และขนาดเล็ก ราคาประหยัด ตั้งแต่หลักสิบบาทไปถึงหลักร้อยบาทต่อชุด จะเห็นได้ว่าปลาตะเพียน โบราณมีราคาที่ค่อนข้างสูงถึงเกือบสูงมากในบางชิ้นซึ่งโดยปกติคนทั่วไปไม่มีแรงจูงใจที่จะ ซื้อสินค้า เหล่านี้ นอกจากบุคคลพิเศษที่ต้องการซื้อ ไปใช้ในโอกาสสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งแต่ด้วย เหตุผลหลายอย่างที่ทำให้ราคาของปลาตะเพียนโบราณมีราคาแพง ต้นทุนด้านวัตถุดิบ แรงงานฝีมือ ระยะเวลาในการทำงานและอื่นๆจึงทำให้ราคาของปลาตะเพียนโบราณแพงกว่าสินค้าบางอย่างใน ท้องตลาดทั่วไป ดังนั้นปัจจัยด้านราคาก็อาจเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คนทั่วไปไม่นิยมซื้อ ปลาตะเพียนโบราณกัน

3.2.8 การเก็บรักษา การรักษาให้คงสภาพต้องसानให้เป็นตัวปลาให้เสร็จแล้วลงสี เพราะจะทำให้ไม่เป็นเชื้อรา ถ้าโบราณเป็นเชื้อราจะทำให้มีปัญหาในการลงสี

3.2.9 นโยบายของภาครัฐ นโยบายของภาครัฐที่ชัดเจนที่สุดเกี่ยวกับงาน หัตถกรรมพื้นบ้านที่ผ่านมามีเห็นจะมีเพียงแค่นโยบายส่งเสริมการผลิตสินค้าประจำชุมชนแต่ละ ตำบลที่ผ่านมามีชื่อเรียกว่า นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และการจัดอบรมในการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ตรงนี้ที่ถือว่าเป็นนโยบายของภาครัฐที่ตรงกับความต้องการของชาวบ้านมากที่สุด เพราะมุ่งเน้นให้ชาวบ้านในแต่ละตำบลสร้างสรรค์พัฒนางานฝีมือทางหัตถกรรมด้านต่างๆ ออกจำหน่ายเป็นสินค้า ประจำท้องถิ่นแล้ว แต่ว่า ท้องถิ่นไหนถนัดหรือเชี่ยวชาญในงานหัตถกรรม ในด้านใด ปลาตะเพียนโบราณ แต่ชาวบ้านยังไม่นิยมประกอบอาชีพนี้มากเท่าที่ควรซึ่งปัจจัยหลัก ก็รายได้ที่ค่อนข้างน้อยและเป็นงานฝีมือที่ต้องใช้เวลา ประกอบกับระยะหลังทางภาครัฐยังไม่มี การเข้ามาช่วยเหลือในทุกๆ ด้านอย่างจริงจัง

3.2.10 ค่านิยมสมัยใหม่ สังคมในยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมประเพณีหลายอย่างที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ ปลาตะเพียนโบราณเป็นอีกหนึ่งในจำนวน วัฒนธรรมและภูมิปัญญาทางสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การดำรงอยู่ ของปลาตะเพียนโบราณในปัจจุบันนี้เกี่ยวข้องกับรายได้จากการจำหน่ายสินค้าพื้นบ้านชนิดนี้ ผู้ผลิตจำนวนหนึ่งที่ยังคงยึดอาชีพการทำปลาตะเพียนโบราณในปัจจุบันแม้จะมีความผูกพันใน ฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมมากเพียงใดก็ตาม แต่หากความนิยมของผู้บริโภคสมัยใหม่ไม่ให้ ความสนใจที่จะซื้อหาผลิตภัณฑ์ชุมชนชนิดนี้แล้วย่อมส่งผลกระทบต่อรายได้การดำรงชีพประจำวันของผู้ที่ เกี่ยวข้องกับการทำปลาตะเพียนโบราณอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อผู้บริโภคในยุคปัจจุบันหันไปให้

ความสำคัญกับสินค้าทดแทนชนิดอื่น ก็ย่อมส่งผลกระทบต่อโดยตรงงานหัตถกรรมสานปลาตะเพียนโบราณอย่างแน่นอน

3.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนโบราณของชาวบ้านตำบลวาสูกรีและตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.3.1 ด้านวัตถุดิบ ซึ่งในปัจจุบัน ชาวบ้านท้องถิ่นที่ทำหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียน มักจะไปซื้อโบราณมาจากพ่อค้าคนกลางจากจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมีราคาค่อนข้างสูง อีกทั้งยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพของโบราณที่ซื้อมา ซึ่งอาจเกิดเชื้อราได้ง่าย สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหานี้ กลุ่มชุมชนหัตถกรรมอาจจะหันมาใช้ปัจจัยการผลิตอื่นที่สามารถทดแทนโบราณได้และสามารถหาได้ง่ายในเขตท้องถิ่นของตนเอง เช่น โบราณ โบราณที่ปลูกในพื้นที่ โบราณ ใบไม้ ใบมะพร้าวหรือแม้กระทั่ง หลอดกาแฟพลาสติก ก็สามารถที่จะนำมาใช้เป็นปัจจัยการผลิตแทนโบราณได้ สำหรับแนวคิดทางทฤษฎีที่ช่วยสนับสนุนแนวทางนี้ก็คือ ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของ Julian Steward (1995)ซึ่งมุ่งศึกษาการปรับตัวภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม โดยพยายามที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมให้ดีที่สุดโดยยึดเอาลักษณะสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในพื้นที่นั้นๆเป็นหลัก ซึ่งในกรณีเช่นนี้คือ การหาวัตถุดิบที่อยู่ในเขตพื้นที่ของตนเอง และลดการสั่งวัตถุดิบจากพื้นที่หรือจังหวัดอื่น ซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองมากขึ้น

3.3.2 แรงงาน ที่มักจะหาผู้ที่มาจักสานปลาตะเพียนได้น้อย เนื่องจากเป็นงานที่ต้องใช้ทักษะสูงและค่าแรงต่ำ ภาครัฐและเอกชนต้องช่วยกันเพิ่มมูลค่าของหัตถกรรมพื้นบ้านนี้ ก่อน โดยการส่งเสริมประชาสัมพันธ์สินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และอาจช่วยหาพ่อค้าคนกลางมารับซื้อเพื่อไปขายต่อในราคาที่ยุติธรรมรวมทั้งช่วยกันขยายตลาดทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าอุตสาหกรรมปลาตะเพียนโบราณที่ได้ผลิตไปแล้วให้มีค่าสูงขึ้น ให้คุ้มกับความละเอียดอ่อนและคุณค่าของแรงงาน เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว มูลค่าของหัตถกรรมจักสานปลาตะเพียนก็จะสูงขึ้นโดยอัตโนมัติ และสามารถเพิ่มค่าจ้างแรงงานและดึงดูดแรงงานให้เข้ามาทำงานหัตถกรรมด้านนี้ได้เพิ่มขึ้นโดยมีรายได้เพิ่มขึ้นและคุ้มค่ากับเวลาที่ต้องเสียไป นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนอาจตั้งกลุ่มอาชีพขึ้นมาเพื่อให้คนในชุมชนหันมาสนใจการสานปลาตะเพียนเพิ่มมากยิ่งขึ้น เพื่อให้มีรายได้เสริมร่วมกันภายในกลุ่ม ซึ่งจะสอดคล้องกับทฤษฎีศักยภาพการพัฒนาและแพร่กระจาย ซึ่งเชื่อมโยงกับทรัพยากรมนุษย์ในแง่ของการฝึกอบรมให้มีการพัฒนา รวมทั้งต้องมีการใช้ภาวะผู้นำ ซึ่งในที่นี้คือ รัฐบาล, ภาคเอกชน รวมทั้งผู้นำชุมชน เป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนา

3.3.3 การแก้ไขปัญหาค้าคนกลางที่มักจะกดราคาผู้ประกอบการ ทำให้มีรายได้น้อยนั้น รัฐบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดตั้งสหกรณ์เพื่อควบคุมราคาของผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่เหมาะสม อีกทั้ง ภาครัฐควรที่จะส่งเสริมการฝึกอบรมการพัฒนาเกษตรกรทางการตลาดให้กับผู้ประกอบการท้องถิ่นเพื่อที่จะสามารถทำตลาดได้เอง นอกจากนี้ ทางจังหวัดต้องช่วยกันส่งเสริมตลาดเพียนโบราณ ให้เป็นหนึ่งในเอกลักษณ์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการช่วยกันโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ โดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ หรือ องค์การบริหารส่วนตำบล ให้เปรียบเสมือนพนักงานขายที่ช่วยประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ซื้อโดยตรงซึ่งก็ตรงกับแนวคิดของทฤษฎีศักยภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย โดยใช้ประโยชน์ทางด้านการติดต่อกับโลกภายนอกเพื่อให้เกิดการพัฒนา รวมถึงช่วยประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ประกอบการได้ทราบถึงการจัดงานแสดงสินค้าในเขตพื้นที่ต่างๆ เพื่อที่จะลดการพึ่งพาจากพ่อค้าคนกลางให้น้อยลง

3.3.4 การขาดแคลนแรงงานการจักสานปลาตะเพียนโบราณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีจำนวนไม่มาก และมักจะขาดช่วงการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ได้เสนอแนะให้ภาครัฐและเอกชน ต้องร่วมมือกันทำการรณรงค์การปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิด อย่างต่อเนื่อง โดยการช่วยกันรณรงค์สร้างค่านิยมให้กับคนรุ่นใหม่ หันกลับมาทำงานฝีมือในชุมชนบ้านเกิดเป็นหลัก เพื่อให้เกิดการอยู่พร้อมหน้าเป็นครอบครัวหัตถกรรมที่สมบูรณ์ และส่งเสริมจากฝึกอบรมการจักสานปลาตะเพียนจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อถ่ายทอดให้กับคนรุ่นใหม่ เมื่อได้เรียนรู้ทักษะการจักสานนั้นแล้ว จนเกิดความชำนาญ ก็สามารถทำการจักสานปลาตะเพียนได้ด้วยตัวเองเพื่อทำให้เกิดอุตสาหกรรมภาคครัวเรือน ซึ่งก็จะสอดคล้องกับแนวคิดด้านการพัฒนาคน ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเน้นให้ประชาชนสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเองโดยพึ่งพาปัจจัยภายนอกให้น้อยที่สุด และมีเป้าหมายรองลงมา นั่นก็คือการพัฒนาอาชีพเสริม พร้อมกันนี้ รัฐบาลหรือภาคเอกชน ควรที่จะสร้างนโยบายร่วมกับวัฒนธรรมจังหวัด หรือกรมศิลปากร ส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่รู้คุณค่าของวัฒนธรรมประจำจังหวัด

3.3.5 ในการช่วยเพิ่มรายได้ให้กับผู้ประกอบการจักสานปลาตะเพียนโบราณในท้องที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา นั้นซึ่งพบว่า ครัวเรือนที่ทำด้านหัตถกรรมประเภทนี้มีรายได้ต่อเดือนที่น้อยมาก อยู่ที่ประมาณ 2,500-4,800 บาท ต่อเดือนเท่านั้น รัฐบาลและภาคเอกชนสามารถช่วยส่งเสริมสินค้าที่ผลิตจากช่างฝีมือพื้นบ้าน โดยการช่วยจัดหาช่องทางขยายสถานที่จำหน่ายและตลาดจัดจำหน่ายสินค้าหัตถกรรม หรืออาจส่งเสริมประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆและทำให้เป็นที่ระลึกของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งแนวทางการแก้ปัญหาเช่นนี้ สามารถอธิบายโดยการยึดหลักการของทฤษฎีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความ

ทันสมัย (Modernization Theory) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนขนาดเล็กไปสู่ความทันสมัย ซึ่งในที่นี้ก็คือ การตลาดสมัยใหม่ หรือตลาดต่างประเทศ โดยยังคงไว้ซึ่งสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิม เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณค่าของชีวิตของคนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

3.3.6 สำหรับปัญหาทางด้านสถานที่ตั้งเป็นแหล่งจำหน่ายปลาตะเพียนโบราณที่ยังไม่อยู่ในจุดที่โดดเด่น อันเนื่องมาจากขาดทุนในการขายร้านค้าของตนเองนั้น ภาครัฐจำเป็นต้องให้ทุนสนับสนุนช่างฝีมือพื้นบ้าน โดยอาจจัดตั้งเป็นศูนย์ภูมิปัญญา และศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดภูมิปัญญาและมีสถานที่แสดงผลิตภัณฑ์เพื่อจัดจำหน่ายโดยสร้างให้เกิดจุดเด่นและอยู่ตรงที่เป็นจุดท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้กับนักท่องเที่ยวโดยตรง ซึ่งวิธีการจัดตั้งสถานที่จัดจำหน่ายที่โดดเด่นและตรงจุดเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวนี้ สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีแนวคิดเรื่องชุมชนและสังคม ที่ Adam (2001) ได้กล่าวไว้ว่า สังคมในชุมชนจะรุดหน้าได้นั้น ต้องมีการปรับสภาพนิเวศน์ให้ทันสมัยและเป็นระเบียบ (Economical Modernization) โดยเน้นไปที่การวางแผน, การจัดการ, การควบคุม, และการใช้อย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถจัดตั้งสถานที่วางจำหน่ายปลาตะเพียนโบราณได้อย่างเหมาะสมที่สุด

3.3.7 ปัญหาเกี่ยวกับราคาขายของปลาตะเพียนโบราณที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากใช้ต้นทุนการประดิษฐ์ที่สูง ทำให้ผู้ซื้อไม่ค่อยนิยมซื้อนั้น ด้วยกระบวนการจักสานงานฝีมือที่ต้องใช้ทั้งเวลาและทักษะที่สูง จึงยากที่จะลดราคาจำหน่ายให้ต่ำกว่านี้ได้อีก ดังนั้น ภาครัฐบาล เช่น กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ หรือกลุ่มชมรมผู้ส่งออก จะต้องเข้ามาช่วยเหลือผู้ประกอบการในการส่งสินค้าหัตถกรรมออกไปจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศโดยเน้นไปที่กลุ่มลูกค้าชาวต่างชาติที่สนใจในงานช่างฝีมือของประเทศไทย ซึ่งจะช่วยให้มูลค่าให้กับสินค้าโดยให้การรับรองว่าเป็นสินค้าหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของเมืองไทย ซึ่งจะช่วยให้มูลค่าของสินค้าได้อย่างแน่นอน สำหรับทฤษฎีที่มารองรับการดำเนินการแก้ปัญหาในด้านนี้ก็คือทฤษฎีศักยภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย (Diffusion Theory) โดยการใช้ สังกกับ1ตัวคือการติดต่อกับโลกภายนอก ซึ่งอธิบายว่าพัฒนาการเกิดจากการติดต่อระหว่างสังคม โดยเฉพาะสังคมที่ด้อยพัฒนาที่ทำการติดต่อกับสังคมที่พัฒนาแล้วซึ่งจะทำให้สังคมที่ด้อยการพัฒนา มีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้น ซึ่งเทียบได้กับการแสวงหาตลาดต่างประเทศในประเทศที่พัฒนาแล้วที่มีกำลังซื้อสูง และให้ความสนใจกับงานหัตถกรรมของไทย

3.3.8 ปัญหาทางการเก็บรักษา เมื่อทำการจักสานปลาตะเพียนโบราณเสร็จแล้ว จะต้องรีบลงสีทันที เพราะหากปล่อยทิ้งไว้นาน ในลานจะเกิดเชื้อราและราคาสินค้าตกต่ำลง อาจแก้ปัญหาได้โดยการศึกษาและให้การฝึกอบรมวิธีการและแนวทางในการเก็บรักษาให้คงสภาพได้ยาวนานขึ้นซึ่งถือเป็นการพัฒนาความรู้และความคิดทางด้านเศรษฐกิจโดยเน้นการศึกษา

ภาคปฏิบัติคือสอนความรู้ที่นำไปใช้ได้ในชีวิตจริงและพัฒนาด้านการรู้จักและการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้ไปตามเป้าหมายการพัฒนาของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นอกจากนี้ยังต้องมีการวางแผนการตลาดโดยการควบคุมทั้งคุณภาพและปริมาณของสินค้าที่ผลิตให้มีความพอดีกับความต้องการของตลาดในช่วงนั้นๆ ไม่ใช่ผลผลิตออกมาเกินความต้องการของตลาดและยังต้องมาเสียค่าดูแลด้านการเก็บรักษาสินค้าเพิ่มอีก อีกหนึ่งแนวทางที่สามารถทำได้คือ การเพิ่มการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นส่วนที่ห่อหุ้มด้วยวัสดุที่มีประสิทธิภาพแต่ราคาไม่แพง ให้สามารถเก็บรักษาสินค้าได้เป็นระยะเวลานานเพื่อรอการจำหน่ายจะช่วยลดการสิ้นเปลืองการเน่าเสียของไบลานโดยเปล่าประโยชน์ได้อีกทางหนึ่ง

3.3.9 การขาดการส่งเสริมเพื่อการประกอบอาชีพการจักสานปลาตะเพียนไบลานในเชิงลึกและต่อเนื่องจากภาครัฐนั้น รัฐบาลจะต้องเพิ่มการฝึกอบรมการจักสานปลาตะเพียนไบลานอย่างเป็นระบบ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการทำให้ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ รวมทั้งจัดให้มีการอบรมในรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยยึดหลักแนวคิดเรื่องชุมชนและสังคมของ Adams (2001) โดยเลือกที่จะยึดหลักชุมชนแบบ Gemeinschaft ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่มีพื้นฐานอยู่ในครัวเรือน ซึ่งครอบครัวจะเป็นหน่วยการผลิตหลัก และยึดเอาเทคโนโลยีส่วนใหญ่ที่เคยใช้ปฏิบัติกันมาเป็นหลัก รวมทั้งยึดถือคำสอนและกฎระเบียบที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา นอกจากนี้ ภาครัฐบาลควรที่จะเพิ่มเงินทุนสนับสนุนให้ชุมชน และวิสาหกิจชุมชนใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่และถ่ายทอดให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อเพิ่มคุณภาพและมูลค่าของปลาตะเพียนไบลานให้สูงขึ้น อีกทั้งภาครัฐควรมีการช่วยให้เข้าถึงแหล่งเงินทุน และตลาดเชิงรุกทั้งในและต่างประเทศให้มากยิ่งขึ้น¹ ซึ่งที่กล่าวมานี้มักจะเป็นปัญหาหลักที่ผู้ประกอบการและผู้ที่กำลังจะเข้ามาเป็นผู้ประกอบการ กำลังเผชิญอยู่ อีกทั้งยังต้องใช้แนวทางการแก้ไขในระดับรากสู่ยอด นั่นคือการมุ่งแก้ไขปัญหาดังแต่รากฐานปัญหาที่แท้จริงของงานหัตถกรรมประเภทนี้

3.3.10 ปัจจัยค่านิยมสมัยใหม่ที่ผู้บริโภครุ่นใหม่มักจะให้ความสำคัญกับงานหัตถกรรมปลาตะเพียนไบลานลดน้อยลงนั้น สถาบันการศึกษาต่างๆควรให้ความสำคัญปลูกฝังให้เด็กรุ่นใหม่รู้จักมรดกทางวัฒนธรรมนี้ โดยอาจเพิ่มเข้าไปในเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของจังหวัด เพื่อเป็นอีกแนวทางหนึ่งให้คนรุ่นใหม่ได้รู้จักและมีความผูกพันในมรดกวัฒนธรรมขึ้นนี้ซึ่งสามารถนำทฤษฎีความทันสมัยด้วยการสื่อสาร (Communication Theory of Modernization) เข้ามาช่วยอธิบายได้ โดยที่ ศัญญา ศัญญาวิวัฒน์ (2550) ได้กล่าวไว้ว่า เราสามารถใช้หนังสือเพื่อทำให้เกิดการสื่อสารเพื่อให้เกิดการพัฒนา นอกจากนี้ยังกล่าวด้วยว่า การพัฒนาจะเกิดจากการสื่อสารสมัยใหม่ซึ่งจะก่อให้เกิดการขัดเกลาทางสังคมสมัยใหม่ซึ่งก็จะเป็นตัวทำให้เกิดการปลูกฝังในจิต

ภาพสมัยใหม่ อันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งในที่นี้ก็คือ การตอบรับและเห็นคุณค่าของคนรุ่นใหม่ต่อหัตถกรรมพื้นบ้านปลาตะเพียนสานโบราณว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ผู้ประกอบการสามารถที่จะแก้ปัญหาได้โดยการพัฒนาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปลาตะเพียนโบราณให้มีรูปทรงสวยงามให้เข้ากับยุคสมัยใหม่พร้อมทั้งระบุตราสินค้าและแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ เพื่อ สร้างเอกลักษณ์และความประทับใจให้กับผู้ซื้อที่เป็นคนรุ่นใหม่ ในฐานะที่เป็นของฝากหรือของที่ระลึก พร้อมกับการเพิ่มสโลแกนให้กับสินค้าโดยเพิ่มกราฟฟิคดีไซน์และสีสรรทั้งตัวผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้มากขึ้น เพื่อสื่อความหมายที่ดีและลึกซึ้ง ซึ่งจะช่วยเพิ่มค่านิยมให้กับคนรุ่นใหม่ได้

